

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 19 JANUARI 1949

No. 1654

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).*

—
Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD.

	Blz.
De artikelen van deze week	47
Sommaire, summaries	47
Bevolkingsaanwas en arbeidsmarkt door <i>Dr W. Steigenga</i>	48
Overheidsinvesteringen in België door <i>J. Valley</i>	50
Brandmolestverzekeringen in Indonesië door <i>Khouw Bian Tie</i>	53
De conjunctuur in de Verenigde Staten door <i>A. Pfeifer</i> ..	55
Aantekeningen:	
De vierjarenplannen der Europese landen	57
Het petroleumverbruik in Nederland	58
Internationale notities:	
De herleving van de Duitse industrie	59
De exportpositie van de Duitse volkswagen	59
Heroriëntering van de Belgische handelspolitiek?	59
Ontvangen boeken en brochures	60
Geld- en kapitaalmarkt	60
Statistieken:	
Bankstaten	60
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	61
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	62
De betalingsbalans van de Verenigde Staten	63

DEZER DAGEN

in Nederland pijnlijke trekken. Aan de ene kant liep de ontwikkeling in Indonesië zoals moest worden gehoopt, wilde de voorgenomen snelle gang tot zelfstandigheid gelukken. De vertegenwoordigers der Federale Staten namen de samenwerking op basis van de interim-regering, met het besluit B.I.O. als uitgangspunt, ter hand. Zij gaan spreken met de Republikeinse leiders; de Nederlandse Minister-President ontmoette in Batavia de heer Sjahir.

Daartussendoor kwam de teleurstelling, dat een uitvoerende instantie in Indonesië haar opdracht omtrent de handelwijze tegenover de Republikeinse voormannen onbevredigend heeft vervuld. Zij heeft daardoor de Nederlandse Regering, op wier goede wil wordt vertrouwd, niet van smetten vrij gehouden, integendeel haar in versterkte mate blootgesteld aan een groot gevaar voor een natie op weg naar het herstel, internationale ontstemming.

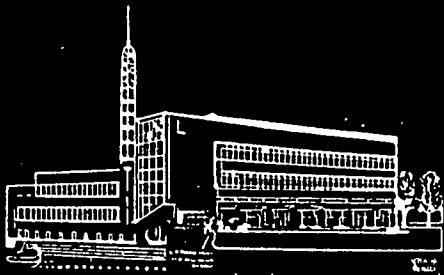
Nog is de Veiligheidsraad aan het overwegen. Vele conceptresoluties zijn ontworpen, ingediend zijn ze nog niet. Men mag slechts hopen, dat de Veiligheidsraad het advies zal volgen door James Bonar, neergelegd in zijn werk „Philosophy and political economy”: „The political affairs of progressive peoples... call for thought and joint deliberations of the men of most skill and experience”.

Van verstrekkender werking worden nog de door de Veiligheidsraad eventueel te kiezen middelen, doordat de Minister-President van India officieel zijn zienswijze heeft uitgedrukt, dat de conferentie, door hem te New Delhi over Indonesië bijeengeroepen, niet zal mogen ingaan tegen de gedragslijn van de Veiligheidsraad.

Worden de kwalen dezer wereld althans met één verminderd? Vertegenwoordigers van Egypte en Israël hebben elkaar op Rhodos ontmoet; de bemiddelaar der Verenigde Naties blijft optimistisch. Tegelijk is de dreiging tussen Groot-Brittannië en Israël minder virulent geworden.

Met vallen en opstaan gaat men voort. Sir Stafford Cripps, evenals zijn partijgenoot Morrison, heeft echter de Engelse arbeiders voorgelaten, dat in het economische met enig inzicht deze pijnlijke methode kan worden vermeden. Beiden hebben gewezen op het pathologisch karakter van voortgezette algemene loonsverhoging zonder verhoogde productiviteit; als remedie werd aangewezen prijsverlaging resulterend in stijgende reële lonen. Een nieuwe injectie kan daarbij het uitgebreide handelsverdrag zijn, dat met Polen werd afgesloten.

Zo tracht ook de Franse Minister-President de bevolking aan te tonen, dat het duur is, door schade en schande wijs te worden. Ook hij wenst thans een prijsstop op het peil van 31 December 1948, gekoppeld aan een naar beneden brengen van de prijzen voor voedingsmiddelen. „Aux grands maux, les grands remèdes”. Zullen de Fransen de kwaal boven het middel prefereren?

HAV BANK - SCHIEDAM

PERONEEL-VERZEKERING

Instituut voor Sociale Wetenschappen N.V.

Nieuwe mondelinge cursus en
speciale repetitie-cursus voor afgewezen
candidaten

M.O. ECONOMIE

Prospectus en inlichtingen:

's-Gravenhage, Wassenaarseweg 39d, Tel. 775382

N.V. A.T.O.
VAN GEND & LOOS
expedieert van huis tot huis
VAN DORP NAAR STAD - VAN LAND NAAR LAND

Vacatures

Grote bankinstelling te Amsterdam vraagt

ervaren krachten

voor de beoordeling van transitio- en driehoeks-
zaken. Slechts zij, die beschikken over een ge-
degen vakkennis en commercieel inzicht, welke
zijn gebaseerd op een langdurige ervaring, komen
in aanmerking.

Eigenhandig geschreven sollicitaties, vergezeld
van recente foto, met opgave van leeftijd, oplei-
ding, levensloop, enz., worden ingewacht onder
letter R.P.A., Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam-C.

Behandeling van alle
bankzaken

* * *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

*Fabriek van.
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.*

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Dr W. Steigenga, *Bevolkingsaanwas en arbeidsmarkt.*

Terwijl het tekort aan geschoolde krachten in verschillende delen van ons land voortduurt, voltrekken zich thans enkele opvallende veranderingen in de verhouding tussen totale vraag naar en totaal aanbod van arbeidskrachten. Bedrijfstakingwijze en regionaal treden overschieten op, die een aantekening vormen voor Nederland. Moet Nederland zich op een grote werkloosheid voorbereiden? Voor een antwoord op deze vraag is de demografische ontwikkeling van groot belang. Terwijl tussen 1930 en 1946 slechts 19 pCt van de beroepsbevolking, voor wie een nieuwe arbeidsplaats moest worden geschapen, jonger dan 24 jaar was, leren prognoses, dat dit tussen 1955 en 1960 48 pCt zal zijn. In de toekomst moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid, dat de uitbreiding van het arbeidspotentieel groter zal zijn dan de uitbreiding der werkgelegenheid.

J. Valley, *Overheidsinvesteringen in België.*

In België is een 10-jaren programma voor investeringen opgesteld, dat in totaal 360 mrd frs belooft. Dit totaal heeft betrekking zowel op de publieke als op de particuliere sector. Schr. behandelt alleen de publieke sector, waarvoor in eerste instantie een behoeftenprogramma van 161 mrd frs is opgesteld. Deze behoeften der overheidsinstanties, verdeeld in twee urgentieklassen, zijn bij het definitieve programma teruggebracht tot rond 150 mrd frs. De voordelen van het programma zijn, dat thans de uitvoering van openbare werken volledig kan worden gecoördineerd, dat deze werken in hun totaliteit en naar de duur van uitvoering van ieder project kunnen worden beoordeeld, en dat de beschikbare middelen zo zuinig en economisch mogelijk worden aangewend. Voor België's wederuitrusting is het programma van groot belang.

Khouw Bian Tie, *Brandmolestverzekeringen in Indonesië.*

De onzekere toestand in Indonesië heeft aldaar de behoefte doen ontstaan aan brandmolestverzekeringen. De beroepsverzekeraar heeft deze behoefte niet kunnen bevredigen, omdat de zo noodzakelijke spreiding van risico in de vorm van mede- of hervelkering in Nederland noch in de Verenigde Staten of Engeland kon worden verkregen. Verschillende belanghebbenden zijn met behulp van de Overheid overgegaan tot het vormen van onderlinge molestverzekeringen. Aan deze oplossing kleven verschillende moeilijkheden, waaronder het probleem van de belegging en bestemming der fondsen. Het lijkt beter, dat de Overheid, omdat het hier een taak geldt, die voor de particuliere ondernemer te zwaar is en in wezen de toestand van de gemeenschap tot oorzaak heeft, als molestverzekeraar optreedt. Zij behoeft daarvoor geen aparte, kostbare organisatie in het leven te roepen. De beroepsverzekeraar kan worden ingeschakeld voor het technisch werk.

A. Pfeifer, *De conjunctuur in de Verenigde Staten.*

Het jongste rapport van de „Council of Economic Advisers”, kort geleden aan President Truman aangeboden, leert, dat de Amerikaanse conjunctuur in 1948 twee belangrijke kenmerken vertoonde. — eerste de inkomsten en uitgaven van bedrijven — door de voortdurende prijsstijging — sterker gestegen dan die van de consumenten. Ten tweede begon medio 1948 de investeringsvraag van het bedrijfsleven merkbaar minder te stijgen en vertoonden de overheidsuitgaven een relatief grotere stijging. Mede door de behelstingverlagen en resulteert dit in een vermindering van het overheidskasoverschot van de eerste op de tweede helft van 1948 met \$ 9 mrd.

SOMMAIRE.

Dr W. Steigenga, *L'accroissement de la population et le marché du travail.*

On constate aux Pays-Bas dans plusieurs régions et dans certains secteurs économiques des surplus de main d'oeuvre et on se demande si ceux-ci ne sont pas les symptômes d'un chômage menaçant. A l'avenir, il faut qu'ont potentiel serait plus grande que celle du travail.

J. Valley, *Les investissements du secteur public en Belgique.*

Cet article donne un aperçu des travaux qui ont abouti, en Belgique, à l'établissement du programme d'investissement du secteur public, réparti sur 10 années et d'un import de 150 milliards de francs. L'exécution des travaux publics peut actuellement être complètement coordonnée et les moyens disponibles peuvent être utilisés, aussi économiquement que possible.

Khouw Bian Tie, *L'assurance contre les incendies des opérations militaires en Indonésie.*

La demande d'assurances contre les incendies résultant de la situation instable en Indonésie ne peut pas être satisfaite par les compagnies d'assurance privées. L'assurance mutuelle rencontre beaucoup de difficultés. La meilleure solution serait que le Gouvernement s'occupe de ces assurances, tout en faisant appel aux compagnies privées pour l'exécution technique.

A. Pfeifer, *La conjoncture aux Etats Unis.*

Se référant au rapport du „Council of Economic Advisers” présenté récemment au Président Truman, l'auteur donne un aperçu des plus importants indices de la conjoncture américaine en 1948.

SUMMARIES.

Dr W. Steigenga, *Labour market and growth of the population.*

In several Dutch regions and branches of industry the supply of labour exceeds demand. This might be seen as an indication of impending unemployment. There is every possibility that in the future the growth of the labour force will be larger than the expansion of employment.

J. Valley, *Public works in Belgium.*

This article gives a survey of Belgium's 10-year program of public investments which amounts to 150 milliard of francs. This program will facilitate the co-ordinated execution of public works and a thrifty use of the available factors of production.

Khouw Bian Tie, *War risk fire insurance in Indonesia.*

In Indonesia the demand for war risk fire insurance cannot be met by professional insurers. Concurrent war risk insurance by the parties concerned meets many difficulties. It might be best if the Government would act as war risk insurer, with the aid of professionalists for technical work.

A. Pfeifer, *Economic conditions in the U.S.A.*

Starting from the latest report of the „Council of Economic Advisers” the writer analyses the main characteristics of the American economy during 1948.

BEVOLKINGSAANWAS EN ARBEIDSMARKT.

De verhoudingen tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt hebben sedert de bevrjding somtijds aanleiding gegeven tot optimistische verwachtingen met betrekking tot het werkloosheidsvraagstuk. De grote vraag naar arbeidskrachten bracht een volledige omkering der verhoudingen, zoals men deze sedert 1930 op de Nederlandse arbeidsmarkt gewoond was. Feitelijk sedert onderdeenaar, want de verhoudingen op onze arbeidsmarkt tenderden in het verleden steeds naar een groter of kleiner overschot van arbeidskrachten, dat evenwel in de dertiger jaren zijn hoogtepunt bereikte.

Het grote tekort aan arbeidskrachten, hoe reëel ook, geeft echter in geen enkel opzicht reden tot enig optimisme voor de toekomst. Het is zelfs de vraag, of er een belangrijk tekort aan arbeidskrachten zou bestaan, indien de verhoudingen tussen vraag en aanbod niet volledig verstoord waren door de volgende factoren: de daling der arbeidsproductiviteit, de mobilisatie ten behoeve van Indonesië, de uitbreiding van het overheidsapparaat en de werkzaamheden ten bate van het herstel en de wederopbouw.

Het is, aan de hand van de ter beschikking staande gegevens niet mogelijk, de grootte dezer posten te schatten. Men kan naar mijn mening evenwel aannemen, dat het tekort aan arbeidskrachten in onze industrie en landbouw zeker niet groter is dan het totaal aantal arbeidskrachten, dat op bovengenoemde wijze aan de normale vraag is onttrokken.

Wanneer de ontwikkeling van vraag en aanbod in de laatste anderhalf jaar wordt geanalyseerd, blijkt, dat zich langzaam maar zeker veranderingen voltrekken. De tekorten aan arbeidskrachten, hoewel groter dan de overschotten, zijn in het algemeen niet meer zo dringend als bijv. in 1946 nog het geval was. Verschillende bedrijven blijken thans vrijwel verzadigd te zijn, vooral met ongeschoold personeel. In verschillende streken van ons land vormen zich reeds min of meer permanente overschotten, welke weliswaar niet de omvang hebben van die van voor de oorlog, doch wel een aanduiding zijn voor een zekere kentering op de arbeidsmarkt, en herinneringen aan de vroegere werkloosheid oproepen.

Behalve onder ongeschoolde arbeiders komen overschotten thans ook voor onder chauffeurs, handelsreizigers, bepaalde beroepen in de voedings- en genotmiddelenindustrie, doch vooral ook onder het kantoor- en administratief personeel. Ten dele is deze werkloosheid het gevolg van een partiële verzadiging van de arbeidsmarkt, ten dele van het feit, dat bepaalde delen van het economisch leven nog niet voldoende op gang zijn gekomen.

Kentekend voor de weinig evenwichtige positie onzer arbeidsmarkt is ook, dat bij het bestaande tekort aan vrouwelijke arbeidskrachten zich thans in verschillende centra moeilijkheden voordoen bij het opnemen van vrouwelijk kantoorpersoneel, in het bijzonder wanneer ervaring ontbreekt.

De grootste tekorten aan arbeidskrachten treden thans op in de metaalindustrie, de bouwnijverheid en de textielindustrie. Vooral voor de metaalindustrie schijnt de behoefte aan arbeidskrachten in de eerstvolgende jaren te blijven bestaan.

Aan de hand van de maandstatistiek van het C.B.S. en het R.A.B. is het mogelijk een typering te geven van de verhouding van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt voor de periode 1 Januari-1948 tot eind Augustus van hetzelfde jaar. Per rayon van het R.A.B. is over deze periode nagegaan de verhouding tussen vraag en aanbod. Op grond van het regelmatig of incidenteel optreden van overschotten of tekorten is het mogelijk de rayons naar vijf typering te onderscheiden.

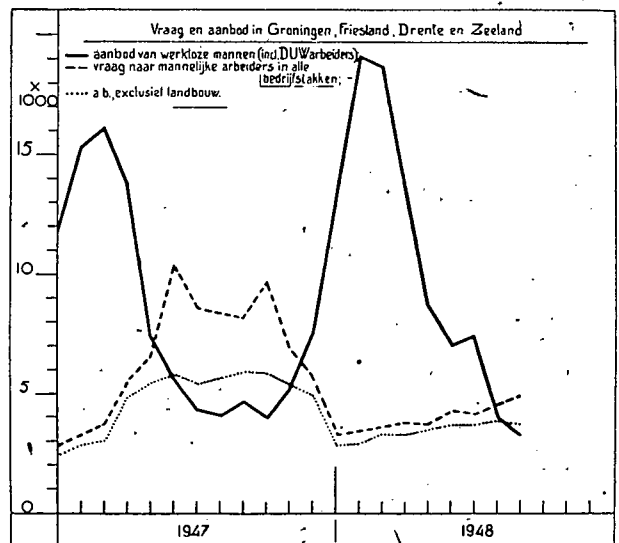
Het resultaat is zeer karakteristiek voor de huidige structuur van de arbeidsmarkt in ons land. Enerzijds

TABEL 1.

Typering	Rayons gelegen in:					Totaal
	Agrarische provincies (Gr., Fr., Dr., Zeeland)	Randstad Holland (N.-Holl., Z.-Holl., Utrecht)	Midden provincies (Gld., Over.)	Het Zuiden (N.-Br., Limb.)		
1. Overschotten ged. de gehele periode	12	4	3	10	29	
2. Overschotten ged. een groot deel der periode	12	8	3	6	29	
3. Overschotten en tekorten wegens tegen elkaar op	3	4	1	2	10	
4. Tekorten ged. een groot deel der periode	6	10	7	3	26	
5. Tekorten ged. de gehele periode	4	23	17	18	62	
Totaal aantal rayons	37	49	31	39	156	

blijken er grote regionale verschillen te bestaan tussen vraag en aanbod, zodat aangenomen moet worden, dat uitwisseling van arbeidskrachten tussen de verschillende rayons om velerlei reden niet tot stand komt. Anderzijds blijkt, dat met name in de agrarische provincies en in het Zuiden (voornamelijk Noord-Brabant) verschillende rayons als overschotgebieden kunnen worden getypeerd, o.a. Oost-Groningen, Zuid-Oost-Drenthe, Zuid-Oost-Friesland, Tholen, Goeree-Overflakkee, Bommelerwaard, Land van Maas en Waal, en de omgeving van Etten-Leur, alle streken, welke ook vóór 1940 werden gekenmerkt door een grote werkloosheid. Klaarblijkelijk zijn de regionale problemen dezer gebieden ondanks het algemene tekort aan arbeidskrachten in ons land in de laatste jaren niet tot een oplossing gekomen.

Ter illustratie van de ontwikkeling van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt is een grafiek opgenomen, welke de verhouding vraag-aanbod aangeeft in de vier meest zuiver agrarische provincies (Groningen, Friesland, Drenthe en Zeeland).

Uit deze grafiek blijkt, dat de agrarische provincies gedurende een groot deel van het jaar een belangrijk overschot aan arbeidskrachten hebben, dat sedert 1947 enigermate is toegenomen. In 1947 hield het overschot aan tot April/Mei, in 1948 tot Juni/Juli. Het verdwijnen van het overschot in de zomer is slechts het gevolg van tijdelijke werkgelegenheid in de landbouw. In sommige agrarische

gebieden verdwijnen deze overschotten zelfs niet meer in de zomer, of hoogstens gedurende enkele weken.

Terwijl het tekort aan geschoolde krachten in verschillende delen van ons land voortduurt, voltrekken zich thans dus enkele opvallende veranderingen in de verhouding tussen de totale vraag en het totale aanbod. Bedrijfstakwijze en regionaal treden overschotten op, welke een aanwijzing vormen voor een kentering op de arbeidsmarkt. Deze verschijnselen nopen tot de vraag, welke toekomstverwachtingen thans gerechtvaardigd zijn. Kan men binnen enkele jaren wederom een groot arbeidsoverschot verwachten, met andere woorden: zal de ontwikkeling der werkgelegenheid de toeneming van het arbeidspotentieel bijhouden, of zal men zich op een grote werkloosheid hebben voor te bereiden?

Om op deze vraag een enigszins gefundeerd antwoord te kunnen geven, is het noodzakelijk in te gaan op de demografische ontwikkeling onzer bevolking. Door de Rijksdienst van het Nationale Plan is voor de eerstvolgende vijftien jaren, uitgaande van de leeftijdsopbouw onzer bevolking op 31 December 1946, een prognose gemaakt van de productieve mannelijke en vrouwelijke bevolking tussen 14 en 64 jaar. Op grond van de leeftijdsopbouw der beroepsbevolking in 1920 en 1930 is het mogelijk te berekenen, hoeveel mannen en vrouwen tussen 14 en 64 jaar in de geprognoseerde jaren 1955 en 1960 waarschijnlijk in een beroep werkzaam zullen zijn. Teneinde een volledig beeld te verkrijgen van 1920 af, is ook voor de jaren 1939 (het laatste jaar voor de tweede wereldoorlog) en 1946 (het laatste jaar waarover een leeftijdsopbouw bekend is) de mannelijke en vrouwelijke beroepsbevolking tussen 14 en 64 jaar berekend.

De ontwikkeling der beroepsbevolking naar sexe en leeftijdsklasse is neergelegd in tabel 2. Bijzondere aandacht is hier besteed aan de leeftijdsopbouw der beroepsbevolking. Teneinde een zo duidelijk mogelijk overzicht te verkrijgen van de ontwikkeling der beroepsbevolging sedert 1920, is per leeftijdsklasse de beroepsbevolging in 1946 op 100 gesteld, waarin de cijfers der voorafgaande en volgende jaren zijn uitgedrukt.

TABEL 2.

Overzicht van het verloop der beroepsbevolking naar leeftijdsklasse en sexe
(1946 is per leeftijdsklasse 100)

Leeftijd	1920	1930	1939	1946	1955	1960
Mannen						
14-19	83	90	101	100	102	121
20-24	73	87	91	100	102	104
(14-24)	78	88	97	100	102	113
25-49	67	79	93	100	111	116
50-64	64	77	81	100	120	132
Totaal	69	82	95	100	108	118
Vrouwen						
14-19	76	92	101	100	101	120
20-24	71	91	91	100	99	102
(14-24)	75	91	97	100	100	112
25-49	64	81	93	100	106	110
50-64	65	75	89	100	120	132
Totaal	69	85	94	100	106	113

De groei der beroepsbevolking, per leeftijdsklasse, blijkt in de periode 1920 tot 1946 ongelijk te zijn verlopen. In het algemeen zijn de oudere leeftijdsklassen sterker toegenomen dan de jongere klassen. Onze beroepsbevolking is in de periode 1920 tot 1946 ouder geworden. Een tweede

TABEL 3.

Gemiddelde jaarlijkse toeneming der beroepsbevolking per leeftijdsklasse, met procentueel aandeel der leeftijdsklassen in de totale toeneming.

Leeftijdsklassen	1920-'30	1930-'39	1939-'46	1946-'55	1955-'60
14 - 24	15.100 (= 31)	8.700 (= 19)	6.400 (= 19)	1.900 (= 5)	25.700 (= 48)
25 - 49	26.000 (= 53)	27.900 (= 61)	19.600 (= 56)	22.600 (= 59)	14.800 (= 26)
50 - 64	8.100 (= 16)	9.500 (= 20)	8.700 (= 25)	13.900 (= 36)	14.900 (= 26)
Totaal	49.200 (= 100)	46.100 (= 100)	34.700 (= 100)	38.400 (= 100)	55.400 (= 100)

opmerkelijk feit is, dat tussen 1939 en 1946 het aantal in een beroep werkzaam der 14-19 jarigen is teruggelopen, een gevolg van de daling der geboortecijfers in het verleden. Ook in ons land deed de geboortedaling dus haar invloed reeds gevoelen op het aanbod van arbeidskrachten en op de omvang der jaarklassen.

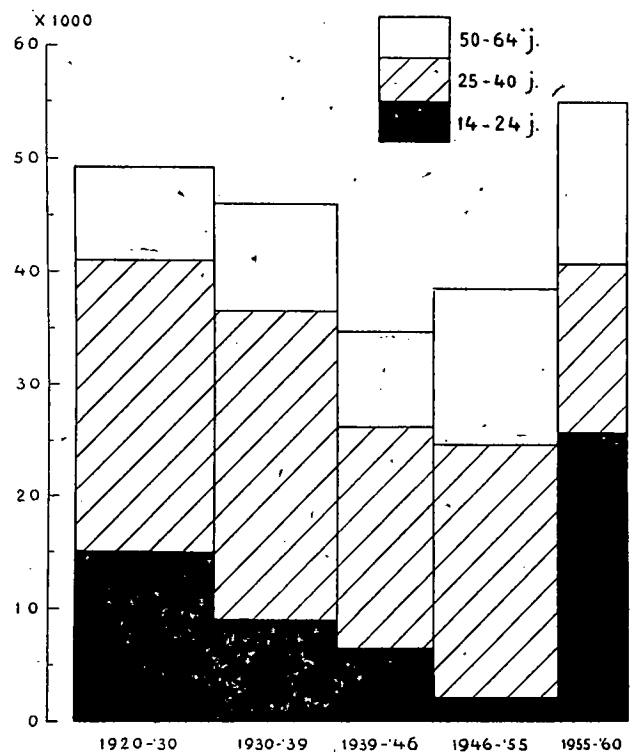
Beschouwt men de ontwikkeling na 1946 aan de hand van de hier gebruikte prognose, zo blijkt, dat verwacht kan worden, dat tot op zekere hoogte de ontwikkeling der voorafgaande decennia zal worden gecontinueerd in de hierop volgende periode tot 1955.

De bezetting der jongste klasse zal iets toenemen bij de mannen; bij de vrouwen neemt de bezetting der 20-24 jarigen zelfs iets af. Een sterke toeneming der beroepsbevolking kan men evenwel verwachten in de oudere leeftijdsklassen. De 50-64 jarigen zullen in aantal sterker toenemen dan men op grond van de toeneming der totale beroepsbevolking zou verwachten.

De volgende periode 1955 tot 1960 zal evenwel een geheel ander beeld vertonen. Hier is de toeneming het sterkst juist in de jongste en in de oudste leeftijdsklasse.

In tabel 3 zijn enkele absolute cijfers opgenomen betreffende de vermeerdering der totale mannelijke en vrouwelijke beroepsbevolking, naar de drie leeftijdsklassen 14-24, 25-49 en 50-64 jarigen. Om vergelijkbaarheid mogelijk te maken is de gemiddelde jaarlijkse toeneming per periode berekend. Als perioden zijn aangehouden 1920-1930, 1930-1939, 1939-1946, 1946-1955 en 1955-1960.

Gemiddelde jaarlijkse vermeerdering der beroepsbevolking in de perioden 1920-'30, 1930-'39, 1939-'46, 1946-'55 en 1955-'60, per leeftijdsklasse.

Een en ander is tevens uitgebeeld in bijgevoegde grafiek.

In de eerste plaats blijkt, dat tot 1946 de omvang van de jaarlijkse uitbreiding van het arbeidspotentieel, en dus ook het aantal arbeidsplaatsen, dat ieder jaar nieuw moest worden gecreëerd om "deze uitbreiding te vangen, is afgenomen. In de periode 1946 tot 1955 neemt de uitbreiding daarentegen toe, -zij het dan, dat, deze slechts weinig groter, is dan die der voorafgaande periode. De periode 1955 tot 1960 zal daarentegen een geheel ander beeld te zien geven. In dit tijdvak kan men een jaarlijkse toeneming verwachten, welke groter is dan welke andere ook sedert 1920. Hiervoor werd reeds gewezen op het ongelijke verloop van de toeneming der verschillende leeftijdsklassen. Een duidelijk beeld van de leeftijdsstructuur der nieuw te creëren arbeidsplaatsen wordt eveneens in tabel 3 gegeven. De nieuw te creëren arbeidsplaatsen zullen in de periode 1946 tot 1955 vooral worden ingenomen door personen behorende tot de middelste leeftijdsklasse en slechts voor een gering deel door personen behorende tot de jongste klasse. Geheel anders wordt dit evenwel in de periode 1955 tot 1960. Hier valt het zwaartepunt juist op de jongste leeftijdsklasse. Bijna de helft der nieuwe werkgelegenheid (zo zij in evenredigheid met de toeneming der bevolking kan worden gecreëerd), zal door personen van 14 tot 24 jaar worden bezet.

Vergelijkbaar met deze periode is alleen de periode 1920 tot 1930, en dan nog slechts ten dele. Een bijzonder gelukkige omstandigheid van laatstgenoemde periode is wel, dat de toenmalige grote expansie van ons industrieel apparaat waarschijnlijk in staat was deze toeneming op te vangen. Aan het bedrijfsleven zullen in de periode 1955-1960 dus wel zeer grote eisen worden gesteld om de uitbreiding van ons arbeidspotentieel bij te houden. Deze eisen zullen des te groter zijn, waar bovendien de leeftijdsopbouw dezer toeneming zo sterk afwijkt van die der voorafgaande perioden. Tussen 1930 en 1946 was slechts 19 pCt van de beroepsbevolking, voor wie een nieuwe arbeidsplaats moest worden geschapen, jonger dan 24 jaar, tussen 1955 en 1960 zal dit 48 pCt zijn.

Dat deze merkwaardige demografische ontwikkeling dan vooral voor de tewerkstelling der ouderen van betekenis kan worden, is wel zeker. Wanneer werkloosheid optreedt, kan men verwachten, dat juist de ouderen hiervan in de toekomst het slachtoffer zullen worden, gezien de voorkeur van het bedrijfsleven ouderen door jongeren te vervangen. Anderzijds kan het sterk vergrote aanbod van jonge arbeidskrachten de mogelijkheid openen voor de uitbreiding van die takken van bedrijf, welke vooral zijn ingesteld op het werken met goedkope jonge arbeidskrachten.

Zal ons bedrijfsleven evenwel in staat zijn deze toeneming in de eerstvolgende jaren te verwerken? Veel zal afhangen van de industriële mogelijkheden en de ontwikkeling der industrialisatie. Slaagt deze, dan zal deze demografische ontwikkeling uiteraard weinig problemen oproepen. De eisen, welke aan de opnemingscapaciteit van ons bedrijfsleven worden gesteld, zullen in de toekomst echter aanmerkelijk zwaarder zijn dan in het verleden, gelet op de in tabel 3 genoemde cijfers.

Uiteraard is het niet mogelijk te voorspellen, in hoeverre ons bedrijfsleven in staat zal blijken deze toeneming te verwerken. Het is mogelijk, dat door nieuwe technische vindingen of andere factoren belangrijke nieuwe arbeidsmogelijkheden worden geopend. De enige conclusie, welke met zekerheid kan worden getrokken, is, dat met het oog op het grote aanbod van arbeidskrachten in de naaste toekomst met de mogelijkheid rekening moet worden gehouden, dat de uitbreiding van het arbeidspotentieel groter zal zijn dan de uitbreiding der werkgelegenheid.

OVERHEIDSINVESTERINGEN IN BELGIË ¹⁾.

Inleiding.

In België heeft het Ministerie van Economische Coördinatie en Nationale Wederuitrusting een schatting gemaakt van het bedrag aan investeringen, welke in de loop der 10 komende jaren zullen moeten worden verricht teneinde het economisch leven op bevredigende wijze opnieuw uit te rusten. Deze schatting, die, gelijk wellicht bekend, 360 mld francs belooft, is het resultaat van verschillende door genoemd Departement verrichte onderzoeken en heeft betrekking op het totaal van de publieke en de private sector.

Om een doel, als hier in het kort omschreven, te bereiken en vooral om te zorgen, dat de te verrichten investeringen een zo groot mogelijk nut afwerpen, is een politiek van coördinatie van en richting geven aan de investeringen wel zeer gewenst, zo niet onvermijdelijk. Immers, uitvoering der plannen zal een beroep doen zowel op beschikbaar kapitaal als op arbeidskracht en grondstoffen. Deze middelen nu zijn beperkt voorradig en een krachtig volgehouden politiek van „timing” kan derhalve niet worden gemist. Bij dit alles staat de Regering op het standpunt, dat de Overheid zelf het voorbeeld zal moeten geven. Wie geen orde op eigen zaken kan stellen, heeft geen recht zich met fouten in andermans aangelegenheden te bemoeien.

Van het genoemde bedrag van 360 mld francs nu zal ca 150 mld francs, d.i. ruim 40 pCt, worden geïnvesteerd door de publieke sector. Zou een centraal, opgezet en samenhangend plan ontbreken, dan zouden omvangrijke verspillingen niet te verhinderen zijn.

Op grond van deze overweging heeft de Regering aan het Ministerie van Economische Coördinatie en Nationale Wederuitrusting verzocht een 10-jaren programma betreffende de overheidsinvesteringen uit te werken.

Deze taak is ter hand genomen met medewerking van het Ministerie van Financiën en alle belanghebbende overheidsorganen. Deze laatste hebben elk voor zich een behoeftenprogramma opgesteld, dat zij in de komende 10 jaren gerealiseerd zouden willen zien. Deze behoeften zijn vervolgens geclassificeerd naar prioriteit, gecoördineerd en aangepast aan de mogelijkheden van realisatie. Als afsluiting van de betreffende werkzaamheden heeft het Ministerie tenslotte rapport uitgebracht over het „Programme Décennal des Investissements Publics”. Het programma werd goedgekeurd door het „Comité Ministériel de Coordination Economique” en aangeboden aan het Parlement in de vorm van een programma, uit te voeren in de jaren 1948-1957.

Het karakter van het 10-jaren programma.

Teneinde het programma juist te interpreteren, dient het karakter ervan nader te worden omschreven.

Het stelsel van jaarlijkse begrotingsopmaak vereist in feite, dat iedere uitgave van de Overheid jaarlijks wordt goedgekeurd. Daarentegen vraagt het werkelijk van omvangrijke investeringen meestal verschillende jaren. Er bestaat hier dus een zekere tegenstrijdigheid. Een oplossing zou kunnen worden gevonden door het gebruik van „crédits d'engagement”. Deze methode zou de Overheid onherroepelijk autoriseren zich tot die werkzaamheden te verplichten, welke zij in een programma heeft uitgestipt. Het Parlement zou zich dan het recht voorbehouden jaarlijks de credieten, benodigd voor de uitvoering van deze werkzaamheden, te voteren, daarbij in elk voorkomend geval de betreffende werkzaamheden specifiek aangevend. Er zou dan een onderscheid moeten worden gemaakt tussen de „budgets extraordinaires”, in elk geval ten uitvoer te leggen, en de „budgets d'éventualité”, betrekking hebbende op in crisistijd uit te voeren werkzaamheden.

Een dergelijke methode zou tegemoet komen aan de behoefte aan een structurele en een conjuncturele politiek

¹⁾ Vertaald uit het Frans. Red.

van openbare werken. Zij zou het mogelijk maken, de klippen, waarop in het verleden de uitvoering van openbare werken dikwijls is gestuit — en waarvan de ernstigste bestond uit langdurige onderbrekingen der werkzaamheden —, te vermijden.

In dit licht moet men het 10-jaren programma zien, een programma, dat de eerste ernstige poging inhoudt om in België de methode van de „crédits d'engagements" ingang te doen vinden.

Opmerking verdient, dat het 10-jaren programma niet alleen de investeringen van de Staat omvat, maar ook die van de lagere overheidsorganen (provinciën en gemeenten) en de parastatale bedrijven (de „Société Nationale des Chemins de fer Belges", de „Société Nationale des Chemins de fer Vicinaux" en de „Régie des Télégraphes et Téléphones"). De voornaamste sectoren, welke men op het oog heeft, zijn: communicaties, publieke werken van de Staat, de havens van Antwerpen en Gent, lagere overheidsorganen en werken voor de nationale verdediging.

Het behoeftenprogramma.

De aan de plannen ten grondslag liggende behoeften werden ingedeeld in twee urgentieclassen, en wel op de volgende wijze. De investeringen, welke beslist noodzakelijk leken, zowel voor de betrokken sector als voor het gehele economische leven, werden in urgentieklasse I geplaatst, terwijl die investeringen, welke uitvoering in de komende jaren wenselijk werd geacht, maar waarvan onmiddellijke uitvoering niet vereist leek, in urgentieklasse II werden opgenomen.

De behoeftenprogramma's der verschillende sectoren nu beliepen in totaal, voor de 10 betreffende jaren, 161,6 mld francs; hiervan viel 148,8 mld francs in urgentieklasse I. Hierbij moet worden bedacht, dat de behoeften in kwestie niet gelijkmatig over de gehele periode werden verdeeld. Hun urgentie had de verschillende instanties er toe geleid de uit te voeren werken in de eerste jaren te concentreren. Derhalve is voor 1948 een programma van 20,5 mld francs, dat geheel op urgentieklasse I betrekking heeft.

Het volgende overzicht geeft de verdeling over de verschillende categorieën van objecten:

	in milliarden francs				
	Over de 10 jaren			1948	
	I	II	Totaal	I	II
Communicaties	61	1,1	62,1	8,8	—
Publieke werken van de Staat	35	11,7	46,7	5,2	0,4
Havens van Antwerpen en Gent	9,5	—	9,5	1,6	—
Lagere overheidsorganen	38,1	—	38,1	4	—
Nationale verdediging	5,2	—	5,2	0,5	—
Totaal	148,8	12,8	161,6	20,1	0,4

Het lijkt wel van belang een overzicht te geven van de werken, welke de belanghebbende instanties op het oog hadden:

1. *Spoorwegen.* De investeringen, beoogd door de S.N.C.B., omvatten: voltooiing van reconstructiewerkzaamheden, vernieuwing van het net, verschillende bouwwerken, verbetering en uitbreiding van materieel en vooral de verwerking van om grootscheepse electricatieprogramma. Het gaat hier om investeringen ten bedrage van 45 mld francs, waarvan een bedrag van 13,5 mld francs is toebedacht aan de electricatie, welke in de rentabiliteit van ons spoorwegnet een essentieel element vertegenwoordigt. De bestaande situatie in het spoorwegbedrijf, dat deficitair is geworden als gevolg van een onvoldoende verhoring der tarieven, zal slechts verbetering ondergaan, wanneer de ontvangsten worden verhoogd en de kosten verlaagd; alleen electricatie is in staat dit te bewerkstelligen. Uit dezen hoofde moeten de betrokken investeringen beschouwd worden als te zijn van eerste urgentie.

2. *Aanleg van het vliegveld van Melsbroeck.* Te Melsbroeck zal een vliegveld van internationale klasse worden aangelegd, aangepast aan de huidige eisen van snelheid en veiligheid. Men zal aldus tegemoet kunnen komen aan de belangrijke ontplooiing van het Belgisch luchtverkeer.

3. *Telefoon en Telegraaf.* Teneinde te kunnen voldoen aan de voortdurend stijgende vraag naar aansluitingen, heeft het staatsbedrijf der T. en T. een investeringsprogramma voorgesteld van bijna 9 mld francs. Uitvoering hiervan zou het bedrijf toestaan over 10 jaar ongeveer 500.000 à 600.000 abonné's te bedienen.

4. *Wegenaanleg.* Een bedrag van 8,5 mld francs is uitgetrokken voor de aanleg van wegen, die van Brussel straalsgewijs uitlopen naar de belangrijkste centra van het land, voor de aanleg van een autoweg Oostende-Gent en voor de aanleg van een weg, die de industriële bekkens in het Oosten en Zuiden des lands met elkaar zal verbinden; daarnaast, bestaan nog enkele kleinere projecten.

5. *Waterwegen en -werken.* Voor deze sector belopen de behoeften in totaal 26 mld francs. Onder de projecten moet in de eerste plaats worden genoemd het vergroten van de capaciteit (toets schepen van 1.350 ton) van het kanaal Brussel-Charleroi, waardoor het mogelijk zal worden het industriegebied van Charleroi beter van erts en brandstoffen te voorzien. Te noemen zijn voorts de verwijdering van de stop van Lanaye, de uitbreiding en de verbetering van het kanaal van Gent naar Terneuzen, de voltooiing van de stuwdam bij Eupen, de aanleg van een kanaal rondom Gent en de werken tot verbetering van de Sambre.

6. *De havens van Antwerpen en Gent.* In beide steden zijn de bestaande haveninstallaties ernstig door de oorlog beschadigd; herstel en tevens vernieuwing zijn dringend geboden. Het gaat hier zeer duidelijk om investeringen, die voor het economisch leven van het land en met name voor de exportpositie essentieel zijn.

7. *Lagere overheidsorganen.* Onder de verschillende werken, die door lagere overheidsorganen zijn geprojecteerd (tot een totaal bedrag van 38 mld francs) moeten vooral worden genoemd de investeringen in het belang van de volksgezondheid ten bedrage van 24 mld francs (waterleiding, verwerking van vuilnis, rioleringen e.d.) en de werkzaamheden aan gemeentelijke en provinciale wegnetten ten bedrage van 9 mld francs.

* * *

Een belangrijk gedeelte van het programma, t.w. ongeveer 115 mld francs, heeft betrekking op het verkeerswezen (in de ruimste zin des woords). Bij het opstellen van het 10-jaren plan is de betekenis van het verkeerswezen sterk op de voorgrond getreden, vooral het belang van coördinatie der verschillende onderdelen. De lezer heeft zich wellicht verwonderd over de geringe omvang van de behoeften voor wegenaanleg (zie onder 4) in vergelijking met die voor spoor- en waterwegen. Punt 4 en punt 7 geven echter voor wegenaanleg een totaal bedrag van 17 mld francs, hetgeen tegenover 26 mld francs voor waterwegen en -werken en 45 mld francs voor spoorwegen een iets minder ongunstige verhouding betekent.

Critische beoordeling.

Aangezien de investeringen gemeenschappelijk beslag zullen leggen op kapitaal, arbeid en grondstoffen, moesten de voorgedragen behoeften natuurlijk aan een kritisch onderzoek worden onderwerpen, teneinde vast te stellen, in welke mate en in welk tijdsverloop ze te verwerkelijken waren.

1. Materiële en financiële mogelijkheden voor verwerkelijking.

Vooropgesteld dient te worden, dat met name in het bouwbedrijf de mogelijkheden voor verwerkelijking der plannen zeer beperkt zijn. Onderzoekingen naar de capa-

citeit in deze sector hebben aangetoond, dat de Belgische bouwnijverheid in staat is, jaarlijks voor ca 14 mld francs aan werken uit te voeren, welke als volgt kunnen worden verdeeld:

Woningen	7,5 mld francs
Industriële, commerciële en openb. gebouwen	2,5 „ „
Grote objecten	4 „ „
Totaal	14 mld francs

Aangezien de onderafdeling woningen buiten het 10-jaren programma valt en de particuliere investeringen in industriële en commerciële gebouwen 0,9 mld francs belopen, is het bedrag, dat voor openbare werken beschikbaar is, slechts 5,6 mld francs. De voor de publieke sector openstaande mogelijkheden kunnen als volgt schematisch worden vastgelegd (jaarcijfers):

	minimaal in mld francs	maximaal
Gebouwen	1,6	2,0
Grote objecten	4,0	4,5
Totaal	5,6	6,5

De rol nu, die in het behoeftenprogramma van de publieke sector aan de bouwnijverheid is toegedacht, omvat veel hogere cijfers! Men zie slechts de volgende gegevens:

	10-jaars periode (jaargemiddelde)	1948
	in mld francs	
Gebouwen	3,0	5,4
Grote objecten	5,6	5,6
Totaal	8,6	11,0

Zonder twijfel is het niet uitgesloten, dat de capaciteit van de bouwnijverheid in de toekomst zal stijgen. Voorspanden echter spreken het vanzelf, dat een beperking van de opgestelde programma's noodzakelijk onder het oog moest worden gezien.

Natuurlijk moest, behalve met de bouwnijverheid, ook met de capaciteit van andere takken van bedrijvigheid worden gerekend (metaalwaren, cement, hout e.d.). Daar echter deze industrieën regelmatig exporteren en bovendien niet altijd met volledige bezetting werken, waren hier geen ernstige knelpunten te vrezen.

Het is overigens een delicate bezigheid om met het oog op voorgenomen investeringen schattingen van productiecapaciteiten te maken. Het is op dit gebied onmogelijk om met vaste grootheden te rekenen; de mogelijkheden zullen variëren al naar gelang van de conjunctuurbeweging, de mate van werkgelegenheid en andere factoren. Het opgestelde openbare werkenprogramma kan dan ook niet als een onveranderlijk gegeven worden gezien, doch enkel als een raamplan, dat voor periodieke herziening vatbaar is.

Voorts is het programma opgesteld zonder, dat rechtstreeks rekening is gehouden met 's lands financiële mogelijkheden, en niets bewijst, dat een volledige benutting van de productiecapaciteit der verschillende bedrijfstakken zal kunnen worden bereikt; dit resultaat is afhankelijk van de beschikbare financieringsmogelijkheden en van de hulpbronnen der openbare organen; per saldo is het dus afhankelijk van de conjunctuurphase, waarin het land verkeert. In het programma wordt op dit essentiële vraagstuk niet gezinspeeld.

Zelfs echter wanneer de plannen zouden moeten worden beperkt naarmate een baisse zijn intrede zou doen, zou het 10-jaren programma toch ongetwijfeld nuttig zijn, doordat de openbare investeringen weliswaar op kleiner schaal, maar rekening houdend met belangrijke beginselen van economische coördinatie, zouden worden doorgevoerd.

Tenslotte moge worden opgemerkt, dat de voor investeringen in de publieke en de particuliere sector bestemde kapitalen uit vrijwel identieke bronnen voortspruiten en dat ze dus op elkaar afgestemd zullen moeten worden.

2. Methoden van selectie.

Teneinde het optreden van knelpunten te voorkomen, heeft men de voorgedragen behoeften moeten selecteren. Dit is geschied op basis van de volgende beginselen:

- Ieder project, dat niet beslist noodzakelijk leek, is eenvoudig terzijde geschoven. Uitvoering ervan is uitgesteld tot een volgende 10-jaren periode.
- Uitvoering der resterende projecten is bij benadering gelijkmatig over de 10 jaren verdeeld; aan essentiële projecten is daarbij prioriteit verleend.
- Een „conjuncturele reserve” is aangebracht door bepaalde niet direct noodzakelijke projecten te bewaren voor perioden van laagconjunctuur.

Aangezien het ernstigste knelpunt zich in de sector der bouwnijverheid bevindt, heeft men bij de selectie rekening gehouden met de mate, waarin elk project op deze sector beslag legt. Naar schatting gelden voor de werken, die redelijkerwijs gesproken te realiseren zijn, de volgende cijfers:

	in mld francs					
	10-jaars periode (jaargemiddelde)			1948		
	I	II	Totaal	I	II	
Gebouwen	2,1	0,7	2,8	2,7	—	
Grote werken	4,0	1,4	5,4	4,2	—	
Totaal	6,1	2,1	8,2	6,9	—	

Opgemerkt dient te worden, dat dit programma voor 1948 voorziet in een bedrag van 2,7 mld francs voor gebouwen, hetgeen meer is dan de 2 mld francs, die wij als een maximum hebben aangegeven. Dit staat echter in verband met het feit, dat ca 15 pCt van de voortzetter uitgaven betrekking heeft op reeds voltooide bouwwerken.

Men mag hopen, dat de verbetering van de outillage van het bouwbedrijf en van de constructiemethoden de productiecapaciteit van deze sector zal vergroten. De Staat heeft hierbij een groot belang, mede gezien de mogelijkheid van een daling der bouwkosten. De grote betekenis van het 10-jaren programma moet een aansporing zijn voor de bouwnijverheid om alles te doen wat in haar vermogen ligt.

Het te realiseren 10-jaren programma.

Ons overzicht van de voornaamste fasen en de leidende beginselen van de projecten der Overheid leidt thans tot het volgende realisatieprogramma:

	in mld francs					
	10-jaars periode			1948		
	I	II	Totaal	I	II	
Communicaties	52,1	10,0	62,1	7,0	—	
Publieke werken van de Staat	35,2	11,5	46,7	3,7	—	
Havens van Antwerpen en Gent	5,6	3,9	9,5	0,3	—	
Lagere overheidsorganen	19,1	8,3	27,4	1,6	—	
Nationale verdediging	4,6	0,6	5,2	0,4	—	
Totaal	116,6	34,3	150,9	13,0	—	

De in de 10 jaren uit te voeren werken belopen dus in totaal rond 151 mld francs, terwijl de geraamde behoeften 161,5 mld francs beliepen. De terzijde gestelde of uitgestelde projecten belopen dus niet meer dan 6 à 7 pCt van de geraamde behoeften. Beliepen de behoeften in urgentieklasse I 148,8 mld francs, thans wordt gerekend op realisatie van een bedrag van 116,6 mld francs; voor 1948 zijn de behoeften ad 20,1 mld francs teruggebracht tot 13 mld francs. Het is verheugend, dat in de 10-jaars periode bijna alle nodig geachte investeringen zullen kunnen worden gerealiseerd.

De enige moeilijkheid, welke men nog moet overwinnen, vloeit voort uit de noodzakelijkheid de investeringen in de tijd te verdelen. De verwoestingen en de uitgestelde vervangingen van de oorlogsperiode, gekoppeld aan de technische vooruitgang, welke juist in die jaren werd geboekt, maken het onvermijdelijk, dat de investeringen in de eerste jaren worden geconcentreerd. Gezien echter de materiële en financiële mogelijkheden tot realisatie kan aan deze eis niet worden voldaan. Een en ander kan de noodzaak van een politiek van coördinatie slechts onderstrepen.

Conclusies.

De voordelen van het 10-jaren programma, waarvan wij de hoofdtrekken hebben geschetst, verdienen expliciete te worden opgesomd. In de eerste plaats moet er op worden gewezen, dat verschillende programma's van afzonderlijke instanties thans zijn samengebracht, geconfronteerd, in elkaar gepast en aan een grondig onderzoek onderworpen. De zo wenselijke coördinatie wordt hierdoor ten zeerste bevorderd. In het verkeerswezen bijv. hingen de investeringen, die in elk der afzonderlijke sectoren (water, weg of rail) werden verricht, tot nu toe vooral af van de ondernemingsgeest der betrokkenen. Nimmer had men zich afgevraagd, welke van deze sectoren een relatief gunstiger behandeling verdiende om een zo modern en efficiënt mogelijk verkeersapparaat te verkrijgen. Het 10-jaren programma heeft het probleem naar voren gebracht en vraagt om een oplossing.

Voorts zal een einde kunnen worden gemaakt aan het gebrek aan samenhang, dat zich bij de uitvoering van openbare werken vaak heeft gedemonstreerd. Dank zij het 10-jaren programma zullen zakelijke methoden kunnen worden toegepast, de openbare werken zullen niet meer te jaarlijkse tranches uitvoeren, doch in hun totaliteit en naar de duur van afvoering van ieder project kunnen worden beoordeeld. Op deze wijze kan worden bereikt, dat de werken zo spoedig mogelijk voor het gehele economische leven rendabel worden. Onderbrekingen zullen niet worden toegestaan, aan de vastgestelde prioriteiten zal nauwkeurig de hand worden gehouden.

Om kort te gaan: met de beschikbare arbeidskrachten, kapitalen en grondstoffen zal zo zuinig en zo economisch mogelijk worden gehandeld.

De werken, die in urgentieklasse II vallen, omvatten investeringen, waarvan de tenuitvoerlegging kan worden vertraagd of versneld. Ze vormen een conjuncturele reserve, die in actie kan worden gebracht zodra de behoefte daaraan zich doet gevoelen. Voor het geval ze tekort schieten, zullen bepaalde werken uit urgentieklasse I eerder ten uitvoer kunnen worden gelegd dan thans in het plan is voorzien.

Daarnaast is het van belang, dat de Overheid, daar zij de in de komende jaren te verrichten investeringen kan overzien, aan het bedrijfsleven opdrachten op lange termijn kan verstrekken. Dit vormt mede een stabiliserende factor, die de gevolgen van de schommelingen, voortvloeiende uit de wisselvalligheid van buitenlandse afzetmarkten, kan verzachten. Op grond hiervan kan de Staat van het bedrijfsleven rationalisatiemaatregelen, die uiteindelijk tot prijsdaling moeten leiden.

Een politiek, zoals hierboven werd geschetst, kan niet anders dan een bijzondere bijdrage leveren tot de wederuitrusting van België. Zij zou er aan medewerken, aan de gemeenschap een apparaat te verschaffen, dat aan de behoeften van die gemeenschap is aangepast. Zij zou het mogelijk maken in de publieke investeringssector beginselen van rationalisatie en efficiency toe te passen, in het voordeel van het gehele economische leven.

BRANDMOLESTVERZEKERINGEN IN INDONESIË.

De onzekere toestand in Indonesië, die ook na de jongste actie nog wel enige tijd zal voortduren, heeft in brede kring de behoefte doen ontstaan aan verzekeringen tegen zgn. brandmolest. Daaronder is te verstaan de mogelijkheid om, tegen betaling van een zekere premie, vergoeding te krijgen van schaden bij brand, indien deze wordt veroorzaakt door oorlogshandelingen. Voor Indonesië denkt men daarbij niet zozeer aan krijgsverrichtingen op grote schaal, maar meer aan de activiteit van guerillatroepen, terroristen en plundersaars. Overvallen op veraf gelegen ondernemingen, sabotage in de steden en andere subversieve daden kunnen leiden tot branden, die buiten de dekking van de gewone verzekering vallen en derhalve niet worden vergoed.

De dreigende mogelijkheid van deze soort schaden — inmiddels vele malen werkelijkheid geworden — heeft begrijpelijkerwijs de daarbij betrokkenen hogelijk veront-rust. Men wenst daarvan vrijgemaakt te zijn door het risico te verzekeren. De verzekeraar staat hier voor een uitermate moeilijke keuze.

Enerzijds beseft hij zeer goed, dat onder de geschetste omstandigheden een reële behoefte aan brandmolestverzekeringen bestaat; anderzijds heeft hij rekening te houden met de belangen van het eigen bedrijf. Zo groot immers kunnen de uit te betalen schaden blijken te zijn, dat niet alleen de inkomsten uit anderen hoofde, maar zelfs het kapitaal en de reserves, onder bepaalde omstandigheden, teloor zouden gaan.

Indien hij niet tot onhanteerbare premies wil komen, moet de verzekeraar spreiding zien te vinden voor de te aanvaarden risico's. Het verzekeringsbedrijf in Indonesië, noch dat in Nederland, is, ook gecombineerd, ruim genoeg om de molestposten met behulp van mede- dan wel herverzekering op te vangen. Een beroep op de zoveel grotere Amerikaanse en vooral Engelse markt blijkt eveneens vergeefs te zijn. Men achtte en acht het risico te groot.

Zeer ongeaarde heeft de schadeverzekeraar in Indonesië het besluit moeten nemen molestverzekeringen bij brand te weigeren. Dit standpunt heeft vele belanghebbenden, en in zekere zin ook de Overheid, teleurgesteld. Een tweetal verwijten vooraf werd aangevoerd.

De schadeverzekeraar heet alleen zaken te willen doen, voor zover hij zeker is van de winst. Verder verzaakt hij zijn taak de economie van zijn land te vrijwaren tegen verliezen, die een ernstige maatschappelijke verarming betekenen.

Zijn deze verwijten gegrond?

Ten aanzien van het eerste kan worden opgemerkt, dat alle ondernemers er naar streven winst te behalen. Geen enkele ondernemer zal, met de waarschijnlijkheid van verliezen voor ogen, een bedrijf, van welke aard ook, willen beginnen of voortzetten. Het is een misvatting te menen, dat de verzekeraar, indien hij zich beperkt tot normale, niet-molestzaken, geen risico zou lopen. Zijn taak immers is het juist risico's van anderen over te nemen. Taxeert hij deze risico's te klein in verband met de berekende premie, dan lijdt hij verlies.

Bij de gevraagde molestdekking vergt men eigenlijk van hem, dat hij hanteerbare premies noteert, terwijl hij de risico's onhanteerbaar hoog schat. Op dit gebied bestaat in Indonesië geen ervaring, zodat eigenlijk van exacte berekeningen weinig sprake is. Het is, ex post, heel goed mogelijk, dat de verzekeraar de risico's te zwaar heeft getaxeerd en hanteerbare premies zeer wel genoteerd hadden kunnen worden. Maar in de subjectieve beoordeling van de verzekeraar, in dit geval gesteund door zijn Nederlandse, Amerikaanse en Britse collega's, was en is het risico nu eenmaal groot en zou hij alleen dekking kunnen geven bij adequaat hoge premies, die practisch op een prohibitief peil zouden liggen. Van hem toch dekking te

vergen is hetzelfde als een fabrikant te dwingen lage verkoopprijzen aan te leggen bij onbekende productiekosten.

Wat het tweede verwijt aangaat, dit komt neer op het willen bestrijden van een, in dit geval door molest, ingetreden maatschappelijke verarming met behulp van de verzekeraar. Ook dit is een misvatting van de taak van de verzekeraar. Hij toch is nooit in staat, ook in normale schadegevallen niet, om maatschappelijke verliezen te herstellen. Dat gebeurt alleen door productie. Maatschappelijk betekent elke schade een verlies, een verarming. De taak van de verzekeraar bestaat uit te verschaffen van middelen aan de individueel getroffen. Men zou zeggen, dat met deze middelen dan toch het maatschappelijk verlies, door productie, weer wordt goedge maakt. Dit is alleen ogenschijnlijk juist, want met de door de verzekeraar beschikbaar gestelde middelen is een andere productieve aanwending of mogelijkheid daartoe, verloren gegaan, zodat over het geheel genomen, of maatschappelijk beschouwd, altijd verlies is geleden. Indien dit het geval is met normale schaden, geldt dat principieel evenzeer voor die, welke door molest zijn veroorzaakt. Er is geen sprake van, dat verbrande rijstpellerijen of voorraden geen maatschappelijke verarming zouden zijn, omdat de verzekeraar de schade in geld uitbetaalt. In de plaats van de herbouwde pellerijen of opnieuw gevormde voorraden is daar de bres geslagen in de middelen van de verzekeraar, die in laatste instantie onttrokken moeten worden aan andere productieve toepassingen of de mogelijkheid daartoe. Men dicht in feite het ene gat met het andere.

Men zou dit kunnen toegeven en toch de verzekeraar plichtsverzaking blijven ten laste leggen door te stellen, dat het inderdaad zijn taak is dergelijke gaten te dichten.

Hier raakt men een fundamenteel vraagstuk, nl. of het in overeenstemming is te brengen met de opvatting van een vrije maatschappij, indien daarin de particuliere ondernemer verplicht zou kunnen worden risico's op zich te nemen; die hij boven zijn draagkracht vindt liggen.

Met dat al blijft de behoefte aan molestverzekeringen bestaan. Aangezien de beroepsverzekeraar deze behoefte niet heeft kunnen bevredigen, is door belanghebbenden een andere oplossing gevonden. Men is overgegaan tot zgn. onderlinge verzekeringen en wel in die zin, dat groepen van gelijke bedrijven tezamen een fonds vormen ter dekking van eventuele schaden door molest. Zo bezitten exporteurs een dergelijk fonds; hetzelfde is het geval met importeurs, ondernemingen en rijstpellerijen. Uit vrees, dat de fondsen niet toereikend zullen zijn, heeft men zich tot de Overheid gewend om, zo nodig, bij te springen. Hierin heeft de laatste toegestemd.

Op deze wijze is tenslotte in Indonesië tegemoet gekomen aan de behoefte van het bedrijfsleven.

De gevonden oplossing is echter niet ideaal.

Allereerst voelt het bedrijfsleven haar aan als een hinderlijke verzwarende van het toch al zo moeilijke werk in Indonesië. Vroeger betaalde men een premie en men bekommerde zich niet over de verdere behandeling daarvan. Die liet men over aan de beroepsverzekeraar.

Door de noodzaak eigen molestfondsen aan te leggen, ziet het bedrijfsleven zich geplaatst voor een taak, waarvoor het niet is gekwalificeerd. Hoe hoog moet de premie zijn? Welke voorwaarden dienen te worden gesteld? Op welke wijze moeten straks schaden worden afgewikkeld? Kortom, het bedrijfsleven komt te staan voor verzekerings-technische vragen. Er is deze oplossing aan gegeven, dat men deskundigen in dienst heeft genomen. Deze prefereren echter eigenlijk het beroepsmatige verzekeringsbedrijf, omdat immers dit laatste een permanent karakter heeft. Geheel bevredigend kan de toestand dan ook niet worden genoemd.

Verder is daar de verbrokkeling van de fondsen. Dit is begrijpelijk. De importeur voelt er niet veel voor in de risico's van de exporteur te worden betrokken en omge-

keerd, om maar te zwijgen van de gevaren op ondernemingen en rijstpellerijen. Tegenover het ene verzekeringsbedrijf, dat premie en schaden over het totaal van alle risico's berekent, heeft men aparte fondsen gekregen, die beperkte terreinen bestrijken. De vraag rijst, of de efficiency daarmee wordt gediend.

Tenslotte is daar de belangrijke aangelegenheid van het beheer van de fondsen zelf. Wat moet daarmee gebeuren? Moeten zij liquide worden gehouden? Dit betekent, gezien de grootte van de fondsen, een belangrijke derving aan rente. Moeten zij worden belegd? Dit zou transfer van middelen met zich brengen, indien althans belegging in effecten het doel zou zijn, omdat in Indonesië nog geen beurshandel is. Transfer van middelen is onder de huidige omstandigheden uitermate moeilijk. Moeten zij worden aangewend voor financiering van de eigen bedrijven? Althans voor een deel, omdat algehele aanwending daartoe gevaren met zich brengt in geval schade-uitbetaling nodig blijkt? Ziedaar een serie vraagstukken, die men eveneens liefst aan de beroepsverzekeraar overlaat! In dit verband moet ook nog de vraag onder de ogen worden gezien, wat de uiteindelijke bestemming dier fondsen moet zijn. Moeten zij, omdat de Overheid als garante optreedt, later aan haar worden overgedragen? Of zouden zij onder de deelhebbers moeten worden verdeeld? In elk geval moet bij de belegging van de fondsen daar rekening mee worden gehouden.

Zo blijken aan de gevonden oplossing in de vorm van een onderlinge molestverzekering vele moeilijkheden vast te zitten. Het lijkt dan ook gewenst, dat zelfs onder de huidige omstandigheden naar een bevredigender oplossing wordt gestreefd.

Op het ogenblik heeft men de Overheid reeds betrokken in de getroffen regelingen door haar als garante te laten fungeren in geval de fondsen niet toereikend blijken te zijn.

In een land als Indonesië, dat groot is geworden door het initiatief van de particuliere ondernemer, is men, zo mogelijk meer nog dan hier te lande, wars van overheidsbemoeienis. Niemand echter zal ontkennen, dat zij nodig kan zijn. Overal waar het particulier initiatief te kort schiet of de taak voor de individu te zwaar wordt, moet logischerwijs de Overheid optreden.

De onzekere toestand in Indonesië houdt voor de economie van het land een bedreiging in zich, die kan resulteren in zeer ernstige schaden. Deze schaden vinden haar oorzaak in de gemeenschap, die nu eenmaal in beroering verkeert. Zij zijn bovendien zo groot, dat zij de draagkracht van het individu te boven gaan. Er ligt hier een maatschappelijke, een gemeenschapstaak open. Ook als er hongersnood is, of overstromingen op grote schaal, wordt met behulp van de Overheid de gehele gemeenschap ingeschakeld. In feite komt het neer op een verdeling van de last over allen. Instinctief als het ware, hebben de molestfondsen een beroep gedaan op de Overheid. In deze richting is wellicht een oplossing te vinden.

Indien immers de Overheid in Indonesië er in toestemt als garante op te treden van de fondsen, is het niet logisch, dat zij de consequentie daarvan meteen doortrekt? Zij zou, in het besef, dat hier een taak ligt, die te zwaar is voor het individu, haar op zich kunnen nemen, m.a.w. de Overheid trede op als molestverzekeraar. In principe lijkt dit volkomen verantwoord en door de oorzaak van de schaden en door haar omvang; in feite heeft de Overheid reeds bemoeienis door haar garantiekanaal de fondsen.

Tegen de Overheid has molestverzekeraar de fondsen wel ongeveer dezelfde bezwaren worden ontwikkeld als tegen de fondsen. Zij ook is overbelast, zij mist de deskundigheid en wat moet zij doen met de fondsen?

De Overheid hoeft zich echter geen speciaal apparaat aan te meten. Zij kan de beroepsverzekeraar inschakelen. Deze kan dan zowel de normale brand- als de molestverzekering van het bedrijfsleven aanvaarden met dien verstande, dat de molestpremies hetzij in haar geheel, hetzij

gedeeltelijk, nl. verminderd met het deel, waarvoor hij zelf ook bereid is risico te lopen, aan de Overheid worden afgedragen. Door de inschakeling van de beroepsverzekeraar wordt dus tegemoet gekomen aan de bezwaren van overbelasting van en gebrek aan deskundigheid bij de Overheid. Zij komt ook tegemoet aan het gebrek aan eenheid bij de fondsen. Ook nu, zoals voorheen, kunnen premies en schaden over het totaal van alle risico's worden berekend met de kans op een groter efficiency. Op deze wijze krijgt het verzekeringswezen in Indonesië de eenheid, deskundigheid en efficiency, die wenselijk en nodig zijn. Het bedrijfsleven wordt bevrijd van een taak, die het ongaarne op zich neemt. De Overheid vervult de hare zonder noemenswaardige extra-kosten. De beroepsverzekeraar kan en mag zijn medewerking niet onthouden aan een werkzaamheid, die tot de zijne behoort en waarbij rekening is gehouden met zijn bezwaar risico's op zich te nemen, die hij niet verantwoord acht. De inschakeling van de beroepsverzekeraar geeft echter nog geen antwoord op de vraag naar beheer en bestemming van de fondsen.

Voor zover de beroepsverzekeraar bereid is een deel van de molestverzekering op zich te nemen, is hij de aangewezen persoon zich verder met het beheer van de daaruit voortvloeiende premies bezig te houden. Hij beschikt daarvoor over zijn eigen ervaring en kanalen.

Een groot deel van de betaalde premies zal echter naar de Overheid gaan. In elk geval is hiermee het vraagstuk van de uiteindelijke bestemming van de fondsen opgelost. De Overheid heeft risico gelopen; in geval de ontvangen premies de schaden te boven gaan, komen zij haar toe. Wat de belegging aangaat, het vraagstuk ligt in hetzelfde vlak als dat van andere Overheidsfondsen. Er is echter één verschil. Een pensioenfonds van de Overheid bijv. is blijvend. Is daarentegen door verbeterde toestanden geen molestdekking meer nodig, dan betekent het molestfonds, voor zover nog aanwezig, een winst voor de Overheid, in laatste instantie dus voor de gemeenschap. Met deze winst kan zij doen wat zij wil. Zij kan daar eventueel haar conjunctuurpolitiek mee ondersteunen.

Het leggen van deze fondsen in handen van de Overheid heeft bovendien het voordeel, dat daarvan een zekere geldcontractie het gevolg kan zijn, hetgeen onder de huidige omstandigheden niet onwelgevallig moet worden geacht.

Zo lijkt het optreden van de Overheid als molestverzekeraar met inschakeling van de beroepsverzekeraar een oplossing te geven van het vraagstuk van de molestverzekering in Indonesië.

Rotterdam.

KHOUW BIAN TIE.

DE CONJUNCTUUR IN DE VERENIGDE STATEN.

Hoe heeft de volkshuishouding van de Verenigde Staten zich in 1948 ontwikkeld? Wat zijn de verwachtingen voor 1949? En wat zijn voor een wat verdere toekomst de kansen om de tegenwoordige welvaart te bestendigen en te vergroten?

Aanleiding tot het thans stellen van deze belangrijke vragen is het feit, dat na de verkiezingen van 1. November een nieuwe periode in de Amerikaanse economische politiek lijkt te zijn aangeboden, aan het begin waarvan het nuttig is de balans op te maken. De mogelijkheid, er een voorzichtig geformuleerd antwoord op te geven, wordt geopend door het verschijnen van een voortreffelijk rapport van de presidentiële „Council of Economic Advisers”, dat President Truman op 7 Januari 1949 ingevolge de „Employment Act 1949” aan het Congres deed toekomen¹⁾, waaruit schrijver dezes zich niet heeft geschaamd

¹⁾ „The Economic Report of the President”, Washington D.C., 7 Januari 1949.

voor de hier volgende beschouwingen in ruime mate te putten.

De ontwikkeling in 1948.

Het instrument, aan de hand waarvan de hoofdlijnen van de ontwikkeling in 1948 het best kunnen worden geïllustreerd, is „The Nation's Economic Budget”, zoals dit voor 1947 en voor de eerste en tweede helft van 1948 in bovengenoemd rapport voorkomt²⁾ (zie tabel I).

Uit de veranderingen, die zich in de posten van dit budget over de periode in kwestie hebben voltrokken, zijn een aantal van de belangrijkste conclusies omtrent de lopende ontwikkeling te trekken.

De totale productie van goederen en diensten in dollars is in 1948 ongeveer 10 pCt groter geweest dan in 1947. In fysieke eenheden gemeten heeft de stijging ongeveer 4 pCt bedragen, waarvan 9 pCt in de agrarische en 3 pCt in de industriële en mijnbouwproductie.

Het totale beschikbare inkomen van consumenten blijkt van \$ 174 mrd. in 1947 tot \$ 190 mrd in 1948 te zijn gestegen. Na correcties voor prijsstijging van consumptiegoederen blijkt het beschikbaar inkomen per hoofd ongeveer gelijk te zijn gebleven. Sinds 1941 heeft zich, speciaal onder de invloed van een sterk progressieve inkomstenbelasting en het verdwijnen van werkloosheid, een voortdurende nivellering der gezinsinkomens voorgedaan. Tengevolge van de inflatie in de jaren 1946-1948 en van de belastingverlaging van 1948, die de lage inkomens in verhouding minder ontlastte dan de hoge, is deze beweging vermoedelijk sinds 1947 grotendeels tot staan gekomen. Voor het eerst sinds het einde van de oorlog is in 1948, gelijk verwacht, de totale consumptie minder snel gestegen dan het beschikbaar inkomen en is derhalve het bespaarde deel van het beschikbaar inkomen toegenomen. De grotere besparingen zijn grotendeels direct in eigen woningen, boerderijen en bedrijf gestoken. Besparingen in min of meer liquide vorm (deposito's, levensverzekeringen, enz.) zijn in geringere mate toegenomen dan de totale besparingen. Het volume van uitstaand consumptief crediet is in 1948 opnieuw toegenomen, zij het, mede tengevolge van de daarop uitgevaardigde beperkingen, in mindere mate dan in 1946 en 1947. Het bedraagt thans 9 pCt van het totale jaarlijkse consumptievolumen (tegen 12 pCt in 1939), wat niet excessief kan worden genoemd. De voornaamste oorzaken van de grotere spaardrang schijnen te moeten worden gezien in het bevredigd raken van inhaalvraag, de noodzaak middelen te besteden voor belegging in eigen woning en bedrijf en het uitgeput raken van ontsparingsmogelijkheden bij een deel van diegenen, die tijdens de inflatie alleen door ontsparing hun levenspeil konden handhaven.

Het totaal der winsten van bedrijven (na aftrek van belastingen) steeg met 15 pCt van 1947 op 1948. De procentuele winstmarge handhaafde zich ongeveer ondanks de grotere omzet. In dollars gemeten waren de investeringen van bedrijven 27 pCt hoger in 1948. Een belangrijk deel hiervan kwam echter voort uit prijsstijging. Het fysieke volumen van investeringen in nieuwe installaties daalde enigszins in 1948 en zal waarschijnlijk geleidelijk nog verder dalen in 1949. In vele takken van bedrijvigheid is thans de na-oorlogse capaciteitsvergroting en het op peil brengen der voorraden achter de rug en betreffen de nieuwe investeringen grotendeels normale kostenverlagende modernisering van het apparaat. Een hoog investeringspeil zal echter voorlopig gehandhaafd blijven in de chemische industrie, de petroleumindustrie, de productie van metalen, de openbare nutsbedrijven en de transportbedrijven, waar een uitzonderlijke vergroting der capaciteit nodig is, of de schaarste aan bepaalde investeringsgoederen tot nu toe de investeringsactiviteit heeft beperkt. De niet-agrarische voorraden

²⁾ Zie voor de nationale budgetten in deze vorm over vroegere perioden o.a. „E.-S.B.” van 22 Januari 1947 en 6 Augustus 1947.

TABEL I.

„The Nation's Economic Budget", 1947 en 1948¹⁾.
(Milliarden dollars, op jaarbasis na uitschakeling van seizoensinvloeden)

Economische groepen	1947			1948					
	Ontvangsten	Uitgaven	Saldo	Eerste halfjaar			Tweede halfjaar ²⁾		
				Ontvangsten	Uitgaven	Saldo	Ontvangsten	Uitgaven	Saldo
Consumenten									
1. Beschikbaar inkomen uit lopende productie	158,1			170,8			180,0		
2. Overgedragen inkomens van de Overheid	15,5			15,4			14,6		
3. Totaal beschikbaar persoonlijk inkomen (1+2)	173,6			186,2			194,6		
4. Uitgaven		164,8			174,3			179,2	
5. Besparingen (3-4)			+ 8,8			+ 11,9			+ 15,4
Bedrijven									
4. Onverdeelde winsten en afschrijvingen	19,0			22,3			25,6		
5. Overgedragen inkomens van de Overheid	0,3			0,8			0,3		
6. Totaal ontvangsten (4+5)	19,4			23,0			25,9		
7. Bruto-investeringen		30,0			38,2			39,5	
8. Saldo (6-7)			- 10,7			- 15,2			- 13,6
Buitenland									
9. Netto-uitbetalingen op overheidsleningen	5,4			1,6			- 0,1		
10. „Net foreign investment"		8,9			3,3			0,2	
11. Saldo (9-10)			- 3,5			- 1,7			- 0,3
Overheid									
12. Belastinginkomsten	57,4			59,0			59,5		
13. Correctie voor kasontvangsten	- 0,1			+ 2,8			- 2,2		
14. Totaal: kasontvangsten (12+13)	57,3			61,9			57,3		
15. Aankopen van goederen en diensten		28,0			31,8			38,8	
16. Overgedragen inkomens uitbetaald		22,7			18,0			15,6	
17. Totaal: kasuitgaven (15+16)		50,7			49,8			54,4	
18. Saldo: surplus (+) of deficit (-) (14-17)			+ 6,7			+ 12,0			+ 2,8
Correcties									
19. Correcties op inkomens uit lopende productie	- 2,9		- 2,9	- 4,6		- 4,6	- 7,1		- 7,1
20. Correcties op overgedragen inkomens	+ 1,5		+ 1,5	- 2,4		- 2,4	+ 2,8		+ 2,8
21. Totaal: Bruto Nationaal Product	231,6	231,6	0,0	247,6	247,6	0,0	257,8	257,8	0,0

¹⁾ Die posten, die betrekking hebben op de lopende productie, zijn normaal gedrukt. Overgedragen inkomens en subtotaal zijn cursief gedrukt. De optellingen „kloppen" niet steeds tengevolge van afrondingen.

²⁾ Schakelingen gebaseerd op onvolledige gegevens.

stegen met \$ 6,7 mrd, waarvan \$ 4,1 mrd tengevolge van prijsstijging. De fysieke toeneming van de voorraden was derhalve in 1948 betrekkelijk gering. De verhouding van voorraden tot omzet bleef praktisch onveranderd ten opzichte van 1947. De bouwinvesteringen stegen in belangrijke mate vergeleken bij 1947. Meer dan een miljoen woningen werden in 1948 gebouwd. In de tweede helft van 1948 had echter een daling plaats in het aantal nieuw aangevangen huizen tengevolge van het feit, dat de vraag bij de in de heersende prijsstructuur abnormaal hoge prijzen begon te verminderen. Omdat dit verschijnsel bij verdere voortgang ernstige gevolgen zou kunnen hebben, en de bouwbedrijvigheid tot nog toe niet in staat is gebleken in de grote woningbehoefte te voorzien tegen prijzen, die binnen het bereik van de massa der bevolking liggen, is door President Truman een omvangrijk, van overheidswege gesubsidieerd, woningbouwprogramma in het vooruitzicht gesteld.

De „net foreign investment", d.i. dat deel van het exportsurplus, dat met leningen, directe deelnemingen en verkoop van buitenlands bezit aan goud en beleggingen in de Verenigde Staten is gefinancierd, nam sterk af in 1948. Ten dele is dat een gevolg van het feit, dat minder leningen aan het buitenland werden verstrekt en meer schenkingen plaatsvonden (Interim Aid en E.R.P.), die in het „Nation's Economic Budget" onder de gewone overheidsuitgaven zijn opgenomen. Ten dele weerspiegelt

het het uitgeput raken van het buitenlands bezit aan goud en tegoeden in de Verenigde Staten, waarvan de liquidatie \$ 3,4 mrd minder bedroeg dan in 1947. Het totale exportsurplus verminderde van \$ 11,3 mrd in 1947 tot \$ 6,5 mrd in 1948 als resultaat van een daling in de export van goederen en diensten met \$ 3,0 mrd en een stijging in de import met \$ 1,8 mrd. De vermindering van de export is vooral merkbaar geweest in steenkolen, dierlijke vetten, zuivelproducten, textiel en rubberproducten, die het buitenland op andere wijze heeft kunnen verkrijgen, of die het, als minder essentieel, niet meer heeft kunnen kopen. De export van staalproducten is sterk gedaald als gevolg van een meer restrictieve exportvergunningenpolitiek ten behoeve van het binnenlandse verbruik. Het totale importvolume lag in 1948 ongeveer 20 pCt boven het peil van de jaren 1936-1938. Deze stijging kwam echter uitsluitend op rekening van grondstoffen en halffabricaten en niet op die van voedingsmiddelen en afgewerkte producten, ofschoon grotere importen van deze laatste producten mogelijk diende te zijn in verband met de zo sterke stijging in het nationaal inkomen.

De kasuitgaven van de (centrale en locale) Overheid zijn van 1947 op 1948 gestegen met \$ 1,4 mrd, ondanks vermindering van de uitbetalingen op „veteran's terminal leave bonds". De kasontvangsten namen toe met \$ 2 mrd. Bij het voortduren der inflatie stegen de belastingopbreng-

sten niettegenstaande de verlaging in de inkomstenbelastingtarieven per 1 Juli 1948. Het kasoverschot steeg van \$ 6,7 mrd in 1947 tot \$ 7,4 mrd in 1948. Een vergelijking van de toestand in het eerste halfjaar van 1948 met die in het tweede doet echter zien, dat gedurende het jaar de kasontvangsten af- en de kasuitgaven toenamen, zodat het surplus, dat in het eerste halfjaar, op jaarbasis berekend, \$ 12,0 mrd bedroeg, in de tweede helft van 1948 tot \$ 2,8 mrd terugliep. Het deflationaire effect van de overheidsfinanciën verminderde derhalve. Voor 1949 wordt een verdere stijging der kasuitgaven met \$ 9 mrd verwacht (voornamelijk tengevolge van hogere uitgaven voor defensie, veteranenvoorzieningen, sociale voorzieningen en buitenlandse hulpverlening), die bij gelijkblijvende belastingtarieven slechts zeer ten dele door hogere belastinginkomsten zou worden gecompenseerd. Het surplus van 1948 zou derhalve in een deficit, voor 1949 omslaan, wat bij het voorlopig voortduren van vrij sterke inflationaire factoren ongewenst moet worden geacht. Het budget voor het jaar 1949-1950 bevat dan ook voorstellen tot belastingverhogingen, die tezamen ongeveer \$ 6 mrd belopen: \$ 4 mrd te vinden in een verhoging van vennootschapsbelasting en successie- en schenkingsrechten, \$ 2 mrd in de vorm van sociale verzekeringspremies.

Een grote investerings- en consumptieneiging (gevoed door beschikbare liquide middelen en betrekkelijk ruim krediet), gecombineerd met grote overheidsuitgaven (ook al was er sinds 1946 een ruim kasoverschot) en een voortdurend exportoverschot (dat zijn hoogtepunt bereikte in het tweede kwartaal van 1947), zijn de steunpilaren geweest van de grote vraag naar goederen en diensten sinds het eind van de oorlog. Naarmate de productie groter werd en een aantal van de vraagfactoren minder dringend werd, is het eruit voortvloeiende inflationaire proces langzaam afgevlakt, maar ook in 1948 verkeerde de Amerikaanse economie nog in een fase, waarin als geheel gezien aan de bestedingsplannen van de verschillende groepen niet ten volle kon worden voldaan. De vergelijking van de nationale budgetten over 1947 en 1948 laat zien, dat in 1948 de inkomsten en uitgaven van bedrijven sterker zijn gestegen dan die van de consumenten. De voortdurende prijsstijging heeft de winsten van bedrijven sterker doen stijgen dan de inkomens der consumenten en is een meer effectieve rem gebleken op de vraag van de consumentengroep als geheel naar consumptiegoederen dan op die van de bedrijven naar investeringsgoederen. Een vergelijking van de nationale budgetten van het eerste en tweede halfjaar brengt een tweede karakteristiek van de ontwikkeling naar voren: omstreeks het midden van 1948 begon de investeringsvraag van het bedrijfsleven merkbaar minder te stijgen en vertoonden de overheidsuitgaven een relatief grotere stijging, die, mede door de belastingverlaging, resulteerde in een vermindering van het overheidskasoverschot van de eerste op de tweede helft van 1948 met \$ 9 mrd. Deze daling werd slechts ten dele opgevangen door de stijging van de spaarneiging, de daling van de „net foreign investment” en de geringe stijging in de binnenlandse investeringen. De hieruit resulterende nieuwe, maar minder geprononceerde, winding van de inflatiespiraal was voldoende om een deel van de eruit voortvloeiende inkomensstijging en van het effect der belastingverlaging ongedaan te maken.

Op de verwachtingen voor 1949 en op de voorwaarden voor een stabiele ontwikkeling van de Amerikaanse volkshuishouding op langere termijn, over welk laatste onderwerp eveneens belangwekkende dingen worden gezegd in het rapport van de „Council of Economic Advisers”, hoop ik in een volgend artikel in te gaan.

Washington D.C.

A. PFEIFER.

AANTEKENINGEN.

DE VIERJARENPLANNEN DER EUROPESE LANDEN.

De 19 deelnemers aan het E.R.P. hebben thans hun vierjarenplannen bij de O.E.E.C. te Parijs ingediend; het proces van versmelting van deze plannen tot een samenhangend geheel is begonnen. Dit proces zal veel tijd vergen en het zal stellen niet voltooid zijn als in de komende weken het Amerikaanse Congres de nieuwe jaarlijkse toewijzing voor het E.R.P. in behandeling neemt. De O.E.E.C. is daarom van plan, de individuele programma's naar de E.C.A. te zenden en deze vergezeld te doen gaan van een memorandum, waarin enkele voorlopige en algemeen gehouden conclusies zijn samengevat.

Oorspronkelijk was het, aldus „The Banker” van deze maand, niet de bedoeling de landenprogramma's te publiceren. Ze bevatten immers slechts voorlopige cijfers, bedoeld als discussiebasis. Inmiddels zijn echter de hoofd-trekken van de belangrijkste programma's — nl. die van Groot-Brittannië, Frankrijk, Benelux en de Bizône¹⁾ — uitgelekt. Men dient nu, zo zegt het blad, goed te beseffen, wat de bedoeling van de programma's eigenlijk is. De E.C.A. wenste uitdrukkelijk geen gedetailleerde plannen van economische ontwikkeling, maar enkel een aanduiding van de grote lijnen van de politiek, die elk der landen denkt te volgen om per 1952/53 zijn dollarpositie te saneren. Indien de programma's in vele gevallen toch een meer gedetailleerd karakter hebben, dan is dit, aldus „The Banker”, niet aan de E.C.A. te verwijten, maar veeleer aan de geneigdheid tot planning, welke zowel bij het secretariaat van de O.E.E.C. als bij vele der deelnemende landen te bespeuren is.

Welke algemene conclusies nu kunnen worden getrokken uit hetgeen thans van de afzonderlijke plannen bekend is?

De eerste conclusie is, dat thans is gebleken, dat de economische structuren der Westeuropese landen in sterke mate niet-complementair zijn. Men hoeft zich hierover niet te verwonderen: vóór de oorlog bestond een intensieve mededinging tussen verschillende nationale industrieën, een mededinging die zonder protectionisme, subsidies, quota-regelingen en alle mogelijke andere wapenen van economisch nationalisme, vanzelf een oplossing zou hebben gebracht door het doen groeien enerzijds, het doen verdwijnen anderzijds dezer industrieën. De voorboden van nieuwe intensieve concurrentie-kondigen zich reeds aan, zoals bijv. bij vergelijking van de plannen van Groot-Brittannië en de Bizône duidelijk naar voren komt. De long-term programma's demonstreren duidelijk, hoe concurrerend de Westeuropese economie is opgebouwd en welk een aanpassingen voor werkelijke integratie nodig zullen zijn.

Het tweede algemene facet is, dat elk Marshall-land verwacht, in 1952/53, nog een dollardeficit te hebben. In de begrote betalingsbalansevenwichten denken zij dit deficit op te kunnen vangen door een surplus met de rest van de wereld, speciaal met hun collega's in de O.E.E.C.-groep. Elk der landen rekent dus op convertibiliteit van de valuta der anderen. Toegegeven, dat in 1952/53 wellicht normale commerciële dollarcredieten beschikbaar zullen zijn en dat herstel van de driehoekshandel via de overzeese gebiedsdelen eveneens dollars zal kunnen opleveren, is het algemeen verwachte dollartekort na afloop der Marshall-hulp eigenlijk hoogst onlogisch.

Wat echter het duidelijkst uit de afzonderlijke plannen naar voren komt, is het conflict tussen de opvattingen der deelnemers over Europa's economische karakteristieken

¹⁾ Het Benelux-programma is door Mr P. A. Blaisse en Prof. Dr J. Tinbergen besproken in „E.-S.B.” van 22 December 1948, blz. 1004. Zie voor het Franse programma „E.-S.B.” van 17 November 1948, blz. 914; voor het Engelse programma „E.-S.B.” van 1 December 1948, blz. 954; voor het programma van de Bizône „E.-S.B.” van 8 December 1948, blz. 975.

na afloop der Marshall-periode. Er is een botsing tussen de „austerity“-opvatting van de Engelsen (en enkele anderen) en de grotere „toegeeflijkheid“ van vele andere deelnemers. Dit is wel het belangrijkste probleem, dat aan de O.E.E.C. thans is gesteld en dat een scheidslijn tussen de deelnemers zal trekken.

Indien Europa de dollarnood wil oplossen, aldus de Engelse zienswijze, moet het zijn exporten in grotere mate op het dollargebied richten, moet het vele thans tegen dollars te importeren goederen zelf gaan produceren en moet het voor het overige zich zoveel mogelijk richten tot leveranciers buiten het dollargebied. Een dergelijke aanpassing en omschakeling eist een grootscheepse krachtsinspanning, waarmede onmiddellijk dient te worden begonnen.

De andere opvatting is, dat men niet moet denken, dat Europa een economisch laboratorium is. Afgezien van de vraag, hoe moet worden uitgemakt, wat essentieel is en wat niet, willen bijv. Frankrijk en Italië de productiefactoren, die — met een gunstig klimaat en een eeuwenoude vaardigheid — fijne fruitsoorten e.d. voortbrengen, niet overschakelen naar wat de Engelsen als essentieel beschouwen.

De O.E.E.C., aldus „The Banker“, ziet zich thans in alle ernst, en voor de eerste keer, geplaatst voor het vraagstuk van Europa's economische integratie; geen wonder, dat men heeft besloten niet overhaast te werk te gaan.

Vooruitlopend op het resultaat der besprekingen stelt het blad vervolgens vast, dat er in de wijze van benadering van het probleem door de deelnemers drie scheidslijnen zijn waar te nemen.

De eerste wordt gevormd door politieke verschillen; Zwitserland en België bijv. zijn voor „free enterprise“, anderen voor het tegendeel. Men moet er voor waken, deze verschillen te overdrijven; „even the Benelux countries accept the rôle of the Government as controller of the general economic climate“.

De tweede scheidslijn is reeds aangeduid: de verschillen in opvatting over de „European way of life“. Het belangrijkste argument voor de door Engeland gepropageerde soberheid is, dat bewuste stimulering van de consumptie onvermijdelijk ongunstig zal zijn voor het Europese investeringsprogramma. België geeft hiervan een voorbeeld; zonder twijfel is daar te lande het gedeelte van het nationaal inkomen, dat zijn weg vindt naar investeringen, te klein.

De derde scheidslijn hangt samen met de onderlinge tegenstellingen in monetaire en fiscale politiek. Sommige landen hebben monetaire evenwicht, anderen zijn nog lang niet zo ver. Wellicht, aldus „The Banker“, ligt hier de grootste moeilijkheid voor Europese economische integratie. Men kan met enig recht beweren, dat de monetaire instabiliteit in Frankrijk momenteel het meest urgente probleem van Europa's wederopbouw vormt.

Ongetwijfeld zal de tot nu toe bereikte samenwerking in Europa ver beneden de Amerikaanse verwachtingen blijven. Het blad ziet echter een lichtpunt, en wel in het Vijfmogendhedenpact van Brussel, dat weldra, met medewerking van de Verenigde Staten en Canada, zal worden uitgebreid tot een Noord-Atlantisch Defensie Pact. Aan een gemeenschappelijk verdedigingsplan zitten tal van economische consequenties vast. Beslissingen moeten worden genomen over de ligging van wapeningsindustriën. Dergelijke beslissingen hangen nauw samen met vraagstukken van ligging en integratie van staalbedrijven en andere takken van bedrijf. T.z.t. zullen stappen moeten worden genomen over het gezamenlijk dragen van de financiële lasten van het defensieplan. „It is perhaps in these economic adjustments to military agreements that the most compelling impetus will be given to the co-operation and ultimate integration of the economy of Europe“.

HET PETROLEUMVERBRUIK IN NEDERLAND.

In een artikel over het petroleumverbruik in Nederland in het maandblad „Petroleum Press Service“ van Januari 1949 worden, naast gegevens over de afgelopen jaren, cijfers vermeld betreffende het vermoedelijke verbruik van petroleum en -producten in 1949. Het binnenlandse verbruik van vloeibare petroleumproducten heeft in 1948 1,8 mln ton bedragen, tegen gemiddeld 1,2 mln ton voor de oorlog, d.i. dus een stijging met ongeveer 50 pCt. Een verdere toeneming van het verbruik moet voor dit jaar worden verwacht.

Worden verstaand geeft het verbruik van de belangrijkste petroleumderivaten in 1947 en 1948 en een raming van de vraag in 1949.

Het verbruik van petroleumproducten in Nederland. (in duizenden tonnen)

	1947	1948 ¹⁾	1949 ²⁾
Motorbrandstof	528	555	565
Kerosine, voor verlichting	270	225	200
Kerosine, voor brandstof	19	30	40
Smeermiddelen	60	62	65
Gas- en dieselolie	360	390	450
Brandstofolie (fuel oil)	520	590	580
Totaal	1.757	1.852	1.900

¹⁾ gedeeltelijk geschat; ²⁾ raming.

Het verbruik van motorbrandstof is van 1947 op 1948 met 27.000 ton toegenomen, waartegenover voor 1949 een toeneming van niet meer dan 10.000 ton wordt verwacht.

Het Nederlandse park van motorvoertuigen is als volgt samengesteld:

	Personen- auto's ¹⁾	Auto- bussen	Vracht- auto's	Motor- rijwielen	Totaal
1940 ²⁾	104.000	4.700	56.500	71.500	236.700
1946	47.059	2.329	44.940	63.635	157.963
1947	67.000	3.800	60.750	74.750	206.300
1948	76.750	4.850	67.000	79.000	227.600

¹⁾ inclusief taxi's; ²⁾ stand op 1 Mei.

Met de verbetering van de gas- en electriciteitsvoorziening neemt het verbruik van kerosine voor verlichtingsdoeleinden snel af, hoewel dit verbruik voor 1949 nog op 200.000 ton wordt geschat. Kerosine als brandstof wordt daarentegen in steeds grotere hoeveelheden verbruikt als gevolg van de toenemende mechanisatie in de landbouw. Het aantal landbouwtractoren steeg van 4.300 in 1946 tot 12.000 in 1948; voor 1949 wordt het aantal op ongeveer 15.000 geraamd.

Het verbruik van smeermiddelen zal in 1949 iets toenemen als gevolg van de stijgende industriële activiteit en — in mindere mate — van het groeiend aantal motorvoertuigen. Het industriële verbruik van gas- en dieselolie neemt zeer snel toe; ook de scheepvaart en het toenemend aantal vrachtauto's met Dieselmotoren dragen tot de stijging bij. De vraag naar „fuel oil“ steeg gedurende de eerste maanden van 1948 snel wegens de overgang op grote schaal van het verbruik van steenkolen op olie, maar daar met ingang van 1 Januari een subsidie meer worden verleend, wordt verwacht, dat het verbruik in de naaste toekomst iets zal dalen.

Tenslotte zij nog vermeld, dat de vraag naar bitumen en naar gas- en brandstofolie voor het bunkeren van Nederlandse schepen in 1949 zal toenemen.

De vooruitzichten voor een verdere belangrijke uitbreiding van de petroleumhandel in Nederland voor 1949 acht „Petroleum Press Service“ niet bijzonder gunstig.

Nu voor motorvoertuigen het bijimportvergunning meer nodig is, zullen waarschijnlijk meer personenauto's en vrachtwagens worden ingevoerd, maar daar deze voor het merendeel zullen dienen ter vervanging van oude wagens, zal het verbruik van motorbrandstof niet sterk toenemen.

De vermoedelijke stijging van de petroleumrijzen binnen het kader van de Benelux kan ook een ongunstige invloed hebben, hoewel, om dezelfde redenen, een omschakeling naar Dieselaandrijving waarschijnlijk zal worden gestimuleerd. Wat kerosine voor verlichtings- en andere binnenlandse doeleinden betreft, betekent de door de Regering, ter besparing van deviezen, vastgestelde maximum invoer van 200.000 ton per jaar, eveneens een vermindering van de handelsomzetten. Dit geldt tot op zekere hoogte ook voor zware olieën.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE HERLEVING VAN DE DUITSE INDUSTRIE.

Verschillende bedrijfstakken in Engeland zijn doende, de aandacht van de Britse Regering te vragen voor het vraagstuk van de herleving der Duitse concurrentie, die in vele gevallen als „unfair” wordt betiteld. Nadat „The Times” over dit onderwerp reeds brieven had gepubliceerd van de Engelse automobielfabrikanten en de verbrandingsmotorenindustrie, bevatte het nummer van 14 dezer van dit blad een brief van de voorzitter van de „Scientific Instrument Manufacturers' Association”, die op hetzelfde aambeeld hamert.

In het verleden, zo betoogt deze brieveschrijver, hebben de Duitse Regeringen altijd bijzondere aandacht aan hun industrie van wetenschappelijke instrumenten geschonken, vooral in verband met een eventuele oorlog. Onder de huidige politiek der bezettingsautoriteiten is er van inkrimping van deze industrie geen sprake; integendeel, zij draait op volle toeren. Daarbij zijn nu de lonen van de Duitse instrumentmakers 1 D.M. 20 pfennig per uur, d.i. 1 s. 9 d.; in Engeland wordt 3 s. of méér betaald. Uit de hele wereld komen dan ook rapporten, die erop wijzen, dat de Duitse prijzen ver onder de Engelse liggen. Op het gebied van fotoestellen bijv. is Duitsland duidelijk bezig zijn vroegere afzetmarkten te herwinnen, met behulp van prijzen, die 30 à 40 pCt onder de Engelse liggen.

De brieveschrijver is van opvatting, dat de Engelse industrie van wetenschappelijke instrumenten andere industrieën kan helpen in het verhogen hunner productiviteit; zij heeft voorts een export, die £ 10 mln per jaar belooft. Worden thans geen stappen ondernomen om de „unfaire” Duitse mededinging te stoppen, dan zal de geschiedenis zich herhalen: na 1914-1918 bracht de Duitse concurrentie deze industrie tot minimale proporties terug. Wat de brieveschrijver niet opmerkt, is, dat zijn betoog slechts een probleem van West-Europese economische samenwerking signaleert, zonder het bestaan van een „unfaire” Duitse mededinging te bewijzen; een enkele vergelijking van uurlonen en prijzen op de wereldmarkt althans is hiervoor zeker niet voldoende.

DE EXPORTPOSITIE VAN DE DUITSE VOLKSWAGEN.

• Verhelderend is, na hetgeen in de voorgaande notitie is opgemerkt, een uiteenzetting in „The Economist” van 15 dezer over de Duitse automobielexport. In Engelse automobielkringen, zo zegt het blad, heerst onrust door het feit, dat de Duitse automobielleveranties aan Zwitserland en andere landen nog steeds plaatsvinden op basis van de koers (17 dollarcenten per mark), die voor deze categorie exporten vóór de geldsanering van kracht was. Op deze basis kost de volkswagen („a cheap mass-produced small car with a short expectation of life”) ca £ 250 f.o.b.; de uiteindelijke koper betaalt inmiddels heel wat meer. Worden toekomstige contracten gebaseerd op de nieuwe valutakoers (30 dollarcenten per mark), dan wordt de prijs ca £ 450 f.o.b., en de Duitse automobielexport zal het dan zeer moeilijk hebben.

De exportpolitiek van het „Joint Export-Import Agency” berust zeker niet op het voornemen om buitenlandse markten te veroveren met behulp van verkapte subsidies; integendeel, zegt „The Economist”, de bizónale export-

reglementen houden in, dat onderbieding van wereldmarktprijzen niet mag geschieden. De kwestie is, dat het ontbreken van een normale wisselkoers voor de mark, gecombineerd met de ongezone verhoudingen, die in Duitsland's interne prijsstructuur nog steeds aanwezig zijn, verwarring en irrealiteit schept in alle commerciële relaties van Duitsland met de buitenwereld. De werkelijke kosten der Duitse productie zijn vrijwel nog niet vast te stellen.

Intussen lijkt het wel zeker, dat de nieuwe omwisselingsverhouding van 30 dollarcenten per mark te hoog is. De leiding van de volkswagenonderneming althans acht bij deze verhouding export onmogelijk; zij heeft kort geleden een koers tussen 20 en 25 dollarcenten voorgesteld.

HERORIËTERING VAN DE BELGISCHE HANDELSPOLITIEK?

De moeilijkheden, waarmede België op het ogenblik te kampen heeft — zoals het stopzetten van de export naar Frankrijk, het afbrokkelen van grote sectoren van de uitvoer, het toenemen van de werkloosheid, de critiek tegen België geuit in de schoot van de O.E.E.C. — maken het volgens het Verbond der Belgische Nijverheid ¹⁾ dringend noodzakelijk de tot dusver gevoerde handelspolitiek te herzien.

De enige wezenlijke oplossing, die, volgens het Verbond, België met één slag zou bevrijden van zware financiële zorgen en de kwijnende sectoren van de Belgische uitvoer zou doen opleven, bestaat in het sterk verminderen van de aankopen in de Verenigde Staten en het zich daarvoor in de plaats méér richten tot Europese leveranciers, aan welke België aldus de middelen zou verschaffen om de omvang van de bestellingen, die deze in België zouden willen plaatsen, te verhogen.

Het argument, dat de Verenigde Staten thans de grote leveranciers zijn van de gehele wereld, dat alleen zij in staat zijn tal van producten te leveren die België niet kan missen zonder de productiviteit in gevaar te brengen, dat zij voor andere artikelen voordeliger voorwaarden bieden dan hun concurrenten, is, naar de mening van het Verbond, slechts gedeeltelijk waar. Het Verbond heeft berekend, dat men $\frac{2}{3}$ van de Belgische invoer uit de Verenigde Staten in 1948, d.i. ongeveer een waarde van 10 mrd frs, gedeeltelijk ook elders had kunnen aanschaffen. Het betreft hier o.a. artikelen als blikjes asperges, autobanden, sokken, bioscoopapparaten en bepaalde werktuigmachines.

Een dergelijke politiek kan hoogstens enkele particuliere Amerikaanse belangen schaden; zij sluit overigens aan bij de doelstellingen van het Marshall-plan. Het remmen van de invoer uit Amerika moet in de eerste plaats geschieden door een beroep te doen op de zelftucht van de binnenlandse markt — aan overheidsmaatregelen ter beperking van deze invoer acht het Verbond tal van bezwaren verbonden —; een dergelijk beroep kan, naar de mening van het Verbond, indien gesteund door een over het gehele land opgezette overredingscampagne, zeker tastbare resultaten opleveren. Aan het Belgische volk moet de noodzaak van zijn onontbeerlijke medewerking worden duidelijk gemaakt: het geven van nauwkeurige richtlijnen en slagzinnen als bijv. „Stel een werkloze aan de arbeid door bij hen te kopen die onze producten afnemen” en „Koopt Europese goederen en gij verzekert één jaar arbeid aan een Belgische werkloze”, kunnen hiertoe bijdragen.

Ongetwijfeld spelen bij bedoelde politiek de prijzen een rol, maar de invloed van deze factor mag niet worden overdreven, meent het Verbond. Voor vele artikelen is een eventuele hogere prijs slechts een kwestie van een bijkomend voordeel, als vorm, smaak, uiterlijk, kleur, mode, snobisme e.d. Het laten varen van een dergelijk voordeel kan nooit een te groot offer zijn voor het te bereiken doel: het voorkomen van een verzwakking van de economische structuur van België.

¹⁾ Zie het hoofdartikel in „Mededelingen van het Verbond der Belgische Nijverheid” van 13 Januari 1949.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

Hedendaagse sociale bewegingen door Dr W. Banning. v. Loghum 'Slaterus' Uitg. Mij' Arnhem 1948, 270 blz., ing. f 7,90.

International Monetary Fund. Annual report of the executive directors for the fiscal year ended April 30, 1948. Washington, 115 blz., ing.

Strijd om den grond in het lage Nederland. Het proces van bedijking, inpoldering en droogmaking sinds de vroegste tijden door Dr R. H. A. Cools. Nijgh en van Ditmar N.V., 's-Gravenhage 1948; 300 blz., ingen. f 22, geb. f 25,50.

Gedenboek verzekeringskamer 1923-1948. Staatsdrukkerij en Uitgeverij. 's-Gravenhage 1948.

Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië. Uitgegeven door het Koninklijk Instituut voor de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië. Deel 104, 2e en 3e aflevering. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage, 1948.

Economisch evenwicht door Ir W. Vermey, Van Loghum Slaterus' Uitg. Mij Arnhem 1946, 64 blz., ing.

BROCHURES.

Enige opmerkingen omtrent de afwikkeling geldzuivering. W. Wentholt & Co., Amsterdam, September 1948. *A new borderline between the Netherlands and Germany.* 1948, 10 blz.

1948-1998. Grenswijziging Nederland-Duitsland, Vademecum inzake grenswijziging Nederland-Duitsland 1948, 24 blz.

De instandhouding van het bedrijfsvermogen. Rede door de heer Paul Rijkens, voorzitter van de raad van bestuur van Lever Brothers & Unilever N.V., uitgesproken in de alg. vergadering van aandeelhouders op 26 Augustus 1948. Lever Brothers & Unilever N.V. Rotterdam 1948, 16 blz.

Elementen van het groepsleven. Inleiding tot de sociographie en de sociologie door Dr W. Sleumer Tzn. N.V. Uitg. Mij v/h G. Delwel, 's-Gravenhage 1948.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

In de afgelopen week is het proces van langzame verruiming, dat de geldmarkt sedert de jaarwisseling heeft doorgemaakt, verder voortgeschreden. Flinkke bedragen aan bankbiljetten stroomden weer naar de banken terug (tussen 3 en 10 Januari jl. f 59 miljoen), waartegen enige geldonttrekkingen stonden uit hoofde van aankopen van investeringscertificaten, terwijl vermoedelijk ook voordeviezenaankopen middelen aan het geldmarktreservoir werden onttrokken. De totale deviezenpositie, berekend op de in het voorgaande overzicht aangegeven wijze, onderging tenminste tussen 3 en 10 Januari jl. een vermindering van f 23 miljoen. De indruk bestaat, dat in de verslagperiode nog een beperkt bedrag aan schatkistpapier van de Agent werd afgenomen boven en behalve de weinige tot verval komende promessen. De marktdiscounto's voor schatkistpromessen ondergingen een geringe daling, waardoor driemaandspapier tegen $1\frac{1}{2}$ pCt werd aangeboden, Julipromessen tegen $1\frac{3}{8}$ pCt en langere gevraagd, terwijl Septemberpapier en promessen met langere looptijd tegen $1\frac{7}{16}$ pCt aangeboden waren. Callgeld bleef onveranderd 1 pCt noteren.

De Nederlandsche Bank heeft thans de laatste post verpaid goud ten bedrage van f 27,6-miljoen verkocht. Vermoedelijk betekent dit, dat de hoop op remboursing door de E.C.A. van door de centrale bank voorgeschoten dollars definitief verdwenen is als gevolg van de gebleken onmogelijkheid, de vereiste bewijsstukken over te leggen. Het is te hopen, dat de Nederlandse volkshuishouding voor dergelijke verliezen in de toekomst gespaard blijft

door grotere zorgvuldigheid van de importeurs en meer medewerking van de Amerikaanse leveranciers.

De staatsfondsenmarkt gaf in de verslagperiode weinig mutaties van belang te zien. De $3-3\frac{1}{2}$ pCt staatslening 1947 daalde per saldo $\frac{1}{8}$ pCt in koers tot $97\frac{15}{16}$ pCt, terwijl ook de 3 pCt investeringscertificaten een kleine daling ondergingen, nl. met $\frac{5}{16}$ pCt tot het niveau van $98\frac{1}{8}$ pCt. De aandelenmarkt gaf slechts koersveranderingen van geringe omvang te zien. De Indonesische fondsen kwamen over het algemeen iets boven het peil van de voorgaande week.

	7 Jan. 1949	14 Jan. 1949
A.K.U.	161 $\frac{1}{2}$	161
v. Berkel's Patent	112 $\frac{1}{2}$	112 $\frac{1}{2}$
Lever Bros. Unilever C. v. A.	278 $\frac{1}{2}$	267
Philips G. b. v. A.	224 $\frac{1}{2}$	226 $\frac{1}{4}$
Koninklijke Petroleum	316 $\frac{1}{2}$	313
H.A.L.	166 $\frac{1}{2}$	167 $\frac{1}{2}$
N.S.U.	166 $\frac{1}{4}$	168 $\frac{1}{4}$
H.V.A.	172 $\frac{1}{2}$	179
Deli Mij C. v. A.	158 $\frac{1}{2}$	161
Amsterdam Rubber	167 $\frac{1}{2}$	172 $\frac{1}{2}$
Internatio	203	201

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij ontvangst in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Voorschotten in rekt.crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151
6 Dec. '48	442.421	340.399	141.140	143.955	3.071.950
13 Dec. '48	442.755	339.914	138.337	143.849	3.033.769
20 Dec. '48	442.927	318.143	159.603	148.614	3.054.367
27 Dec. '48	443.201	312.783	145.086	154.867	3.115.299
3 Jan. '49	443.672	303.615	120.554	164.905	3.144.351
10 Jan. '49	444.292	289.833	138.012	144.347	3.085.025
17 Jan. '49	444.184	252.983	161.900	143.612	3.044.521

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
6 Dec. '48						
13 Dec. '48						
20 Dec. '48						
27 Dec. '48						
3 Jan. '49	96.390	188.450	5.681	47.254	300.732	430.294
10 Jan. '49	166.035	187.975	5.460	42.883	327.294	334.331
17 Jan. '49	189.029	214.012	5.226	54.669	336.547	358.698

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Discounto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
23 Dec. 1948	52.817	329.197	125.042	174.600	426.000
30 Dec. 1948	52.817	346.222	125.042	150.900	426.000
6 Jan. 1949	52.817	330.165	125.042	145.000	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.455	765	62.695
23 Dec. 1948	969.156	204.642	791	202.221
30 Dec. 1948	987.621	172.589	806	170.033
6 Jan. 1949	988.060	160.882	886	158.363

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Oct. 1948	Nov. 1948	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Nov. 1948	Raming 1947
A. Voor het Rijk:														
Inkomstenbelasting	4.620	75.027	93.885	111.707	126.113	121.405	173.519	193.919	118.360	77.875	84.308	68.564	1.249.302	570.000
Vermogensbelasting	291	1.412	2.701	3.774	6.294	7.754	13.713	13.244	7.303	2.205	2.677	1.566	62.934	91.500
Winstbelasting	5.037	—	5	119	17	14	73	797	—	—	—	—	4.012	—
Vennootschapsbelasting	128.168	306	430	5.661	661	456	7.109	—	—	—	—	—	113.545	140.000
Verm.belast. v. lichamen	11.035	14	10	101	19	148	543	—	—	—	—	—	10.198	16.000
Totalen	149.151	76.114	96.027	109.702	131.713	128.482	178.781	207.163	125.663	80.080	86.985	70.130	1.439.991	817.500
B. Voor het Gem.fonds:														
Grondbelasting	26.135	422	244	1.332	6	28	130	—	—	—	—	—	27.969	23.000
Personele belasting	6.635	1.300	1.104	1.648	5.069	3.780	1.619	986	—	70	78	87	22.018	21.000
Ondernemingsbelasting	8.596	8.942	10.354	9.498	13.270	9.770	17.879	15.823	9.646	7.927	8.051	6.413	126.169	40.000
Totalen	41.366	10.664	11.702	12.478	18.333	13.522	19.368	16.809	9.758	7.857	7.973	6.326	176.156	84.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.“ van 17 November 1948, blz. 917.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1948/49. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Oct. 1948	Nov. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Nov. 1948	Raming 1948
A. Voor het Rijk:													
Inkomstenbelasting	—	4	5	2	2	355	1.699	29	20.305	69.802	77.586	169.789	680.000
Vermogensbelasting	1	—	—	1	—	2	181	20	1.983	7.936	9.110	19.234	50.000
Winstbelasting	740	159	201	375	133	860	256	275	238	1.086	1.746	6.069	—
Vennootschapsbelasting	28.881	19.151	23.769	26.649	7.351	26.649	66.667	24.558	54.722	42.633	30.524	351.554	110.000
Verm.belast. voor lichamen	373	527	1.069	422	273	808	596	392	272	235	844	5.811	—
Totalen	29.995	19.841	25.044	27.449	7.759	28.674	69.399	25.274	77.520	121.692	119.810	552.457	840.000
B. Voor het Gemeentefonds:													
Grondbelasting	—	191	376	1.195	5.270	12.671	2.285	1.826	735	546	405	25.500	26.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	1	389	1.049	2.172	2.714	2.395	8.720	23.000
Ondernemingsbelasting	13	47	13	987	124	1.012	9.956	3.261	10.045	12.012	13.820	51.290	48.000
Totalen	13	238	389	2.182	5.394	13.684	12.630	6.136	12.952	15.272	16.620	85.510	97.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1948. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Oct. 1948	Nov. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Nov. 1948	Raming 1948
Loonbelasting	52.174	50.465	21.164	61.914	38.203	20.026	61.409	48.966	15.746	69.654	53.830	493.551	360.000
Dividendbelasting	5.295	5.524	3.783	1.859	2.595	3.474	10.368	3.628	4.308	2.481	3.999	46.714	20.000
Commissarissenbelasting	483	464	107	568	635	158	970	890	77	755	410	5.517	2.200
Vereveningsheffing	22.921	19.145	8.072	24.601	15.739	7.401	24.722	19.449	6.360	27.099	21.021	196.530	170.000
Voorheffing op in het buitenland geaccumuleerde inkomsten	—	41	213	17	217	5	45	—	203	52	3	255	242
Superdividendbelasting	12	—	335	—	1	20	1	—	1	—	—	4.733	4.363
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.000	2.000
Rechten op de invoer	15.393	13.520	18.484	20.211	19.250	19.798	21.038	18.279	20.221	24.730	21.187	212.111	183.000
Statistiekrecht	317	536	645	731	496	676	612	654	767	750	613	6.797	5.000
Bijzondere wijnbelasting	12	18	10	5	13	6	9	5	12	5	3	98	500
Accijns op zout	1.178	2.053	823	103	167	241	165	110	295	326	202	5.663	7.000
Accijns op gedistilleerd	5.954	6.046	6.580	6.788	6.615	7.047	8.204	6.573	8.603	13.675	11.365	87.450	51.800
Accijns op bier	548	1.034	1.163	1.510	1.988	1.817	1.881	2.525	2.183	1.647	1.200	17.486	27.000
Accijns op suiker	6.297	5.603	5.306	6.683	7.080	5.456	6.198	5.644	5.699	8.423	6.011	68.400	56.000
Accijns op tabak	13.139	14.514	15.712	16.944	12.038	12.891	14.938	14.554	15.747	14.533	16.217	161.227	150.000
Accijns op wijn	202	46	392	155	5	258	60	22	200	12	7	1.355	1.200
Belasting op gouden en zilveren werken	81	81	88	92	84	70	73	63	62	73	77	844	900
Omzetbelasting	74.988	67.347	43.429	79.587	59.449	40.508	82.618	65.521	38.378	85.548	74.405	711.778	535.000
Rechten van zegel *)	1.567	1.937	2.441	1.785	1.439	1.531	1.442	1.380	1.459	1.408	1.481	17.870	15.000
Rechten van registratie	2.728	1.892	10.382	2.086	3.685	5.435	2.741	2.218	2.271	1.988	6.562	41.988	22.000
Rechten van successie, enz.	4.527	6.115	6.259	5.092	4.957	4.117	6.149	4.918	5.022	5.569	8.693	61.418	68.000
Motorrijtuigenbelasting	2.235	2.122	2.925	6.362	3.905	3.215	2.781	2.641	2.764	2.406	2.665	34.021	23.000
Totalen	210.010	198.675	148.083	237.293	178.339	134.100	246.328	197.838	130.122	261.079	226.356	2.168.223	1.697.600

*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en comm. in effecten

STAAT III.

Kalenderjaar 1948. Buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Oct. 1948	Nov. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Nov. 1948	Raming 1948
Vermogensaanwasbelasting	15.504	38.698	71.342	134.602	212.616	250.224	162.295	109.247	93.829	81.452	67.390	1.237.199	2.000.000
Vermogensheffing ineens	2.076	8.192	21.450	49.669	117.364	154.637	110.410	97.524	75.664	49.840	34.693	721.519	1.000.000
Betaald als volgt:													
uit zekerheidsstellingen	6.500	27.000	42.300	74.600	93.200	108.500	46.100	26.000	18.600	17.500	11.400	501.700	—
uit geblokkeerd tegoed	6.000	13.700	36.200	42.400	99.100	154.800	120.300	83.400	62.300	46.800	30.900	695.900	—
d. m. v. staatsobligaties	500	2.900	6.500	23.900	45.900	50.100	47.600	50.600	41.500	29.700	25.100	324.300	—
met vrij geld	4.580	3.290	7.792	43.371	61.780	91.461	58.705	46.771	47.093	37.292	34.683	436.818	—

STAAT IV.
Kalenderjaar 1948.
Zekerheidstellingen.

× f 1 miljoen

Data	Geïnd gedurende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te innen per einde v. d. maand	Afgeschreven gedurende de maand	Totaal geïnd + nog te volderen t/m einde v. d. maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. d. maand
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. t/m Dec. 1947	316	1.869	525	403	2.394	530
Jan. 1948	18	1.887	509	54	2.396	584
Febr. 1948	13	1.900	482	99	2.382	683
Mrt. 1948	12	1.912	458	100	2.370	783
April 1948	10	1.922	441	130	2.363	913
Mei 1948	8	1.930	424	164	2.354	1.077
Juni 1948	9	1.939	408	147	2.347	1.224
Juli 1948	6	1.945	392	79	2.337	1.303
Aug. 1948	5	1.950	381	59	2.331	1.362
Sept. 1948	5	1.955	368	60	2.323	1.422
Oct. 1948	6	1.961	350	64	2.311	1.486
Nov. 1948	4	1.965	332	56	2.297	1.542

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1947/'48 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1947 t/m 31 December 1948. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1947 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1947 (vandaar de vergelijking van bijv. 1947/'48 met raming 1947 en bijv. 1948/'49 met raming 1948).

Voor andere belastingen loopt het boekings-tijdvak 1947/'48 van 1 Januari 1947 t/m 30 Juni 1948.

II. Overige middelen. III. Buitengewone middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie). Bij de Buitengewone middelen komen ook andere wijzen van voldoening voor (zie staat III).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1948 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1947).

IV. Zekerheidstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponereerd. Zij dienen als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing (zie ook staat III).

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden. Het opleggen van verplichte zekerheidstellingen is op 31 December 1947 beëindigd.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegood op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten		Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
				Schatkist	Buitenlandse banken		
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414	
2 Dec. 1948	27.383	12.650	368	9.332 ¹⁾	339	531	
9 Dec. 1948	27.102	12.829	457	9.074 ¹⁾	320	536	
16 Dec. 1948	27.094	13.270	659	8.338 ¹⁾	244	569	
22 Dec. 1948	27.344	12.462	1.921	8.076 ¹⁾	305	578	
29 Dec. 1948	27.334	12.456	1.845	8.680 ¹⁾	675	581	
6 Jan. 1949	27.340	12.863	1.269	10.239	516	565	

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
*16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
2 Dec. 1948	819	92.893	82.004	423	2.617	6.121
9 Dec. 1948	838	92.880	82.789	491	2.352	5.972
16 Dec. 1948	848	92.987	82.199	534	2.374	6.246
22 Dec. 1948	853	94.268	82.429	1.671	2.620	7.488
29 Dec. 1948	865	95.029	83.176	1.706	2.214	7.425
6 Jan. 1949	868	94.988	84.845	668	2.111	6.064

1) Gecorrigeerde gegevens.

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
29 Dec. '48	0,2	1.324,3	1.325	1.293,1	32,2
5 Jan. '49	0,2	1.299,2	1.300	1.272,3	27,9
12 Jan. '49	0,2	1.299,3	1.300	1.251,3	49,0

Data	Gouden en zilveren munten	Govt securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
29 Dec. '48	3,9	380,8	16,7	20,3	435,7	11,7	314,5
5 Jan. '49	4,0	374,9	22,0	22,2	432,8	27,9	308,7
12 Jan. '49	4,1	342,9	20,8	22,4	421,1	17,6	310,6

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munt-materiaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorsch. op onderpand betaalbaar in eigen courant		Voorschotten aan de Regering van Indonesië
				Rekening-courant saldi	Diverse rekeningen (passief)	
				Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
12 Jan. 1949	470.933	75.781	14.379	98.180	—	782.814

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi	Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen
12 Jan. 1949	32.022	751.237	—	659.675

Muntbiljettencirculatie per 12 Januari 1949 f 875.605.000.

MAANDCIJFERS.

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE VIER NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	31 Oct. 1948	30 Nov. 1948	31 Oct. 1948	30 Nov. 1948
	(In miljoenen guldens)			
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldningen	55	58	74	78
Ned. schatkistpapier	2186	2194	2779	2789
	2241	2252	2853	2867
Ander overheidspapier	28	28	132	130
Wissels	3	2	7	8
Bankiers in binnen- en buitenland	85	94	127	129
Prolong. en voorsch. tegen effecten	32	31	44	42
	148	155	310	309
Debiteuren	449	450	548	546
Effecten en syndicaten	11	12	15	16
Deelnemingen (incl. voorschotten)	30	30	42	42
	490	492	605	604
Gebouwen	13	13	18	18
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2893	2913	3787	3799
Passiva:				
Crediteuren	2321	2331	2999	2986
Wissels	4	1	4	1
Deposito's op termijn	233	229	340	351
Kassiers en genom. daggeld.	1	1	3	6
Diverse rekeningen	100	117	142	156
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2660	2680	3489	3501
Aandelenkapitaal	157	157	205	205
Reserve	76	76	93	93
	2893	2913	3787	3799

DE BETALINGSBALANS VAN DE VERENIGDE STATEN.
(in miljoenen dollars).

Posten	E.R.P.-landen en onderhoorigheden		Overig Europa		Canada en New Foundland		Latijns-Amerikaanse republieken		Totaal, incl. andere gebieden	
	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947	1946	1947
Export van goederen en diensten:										
Goederen	4.887	6.507	1.011	489	1.473	2.117	2.150	3.858	11.874	16.056
Tourisme	883	1.134	176	45	47	49	322	294	1.375	1.709
Overige diensten	34	69	4	5	125	152	78	86	252	334
Rente van investeringen	373	285	11	10	39	44	87	29	645	568
Totaal	424	182	7	14	258	297	332	406	820	1.074
Import van goederen en diensten:										
Goederen	6.301	8.177	1.079	563	4.942	2.659	2.879	4.740	14.960	19.741
Tourisme	1.070	1.354	213	188	908	1.133	1.898	2.284	5.168	6.071
Overige diensten	309	393	9	12	64	68	114	39	534	701
Rente van investeringen	69	116	4	5	209	242	164	167	457	544
Totaal	226	454	6	11	31	26	66	21	792	920
Saldo goederen en diensten	1.48	165	1	2	44	33	7	3	216	227
Benzijdige transfers (netto)	1.822	2.482	232	218	1.256	1.502	395	2.730	7.167	8.463
Kapitaal op lange termijn (netto):	+4.479	+5.695	+847	+345	+686	+1.157	+134	+2.004	+7.799	+11.278
Verenigde Staten, particulier	-861	-2.011	-87	-98	2	34	-	33	-2.877	-2.380
Verenigde Staten, Overheid	19	172	9	3	13	143	74	346	26	744
Buitenland	-2.435	-3.635	-250	-46	-	1	55	60	-3.230	-6.891
Totaal	-136	-185	3	7	13	8	6	4	347	106
Goud en kapitaal op korte termijn:	-2.590	-3.992	244	50	26	150	25	410	-3.603	-7.741
Netto aankopen (-) of verkopen (+) van goud	-371	-1.441	16	27	34	313	167	809	623	-2.163
Netto bewegingen van Am. kapitaal op korte termijn in het buitenland	+5	37	16	34	6	27	53	344	175	299
Netto bewegingen van buitenlands kapitaal op korte termijn in de Verenigde Staten	-370	954	81	32	591	517	119	193	676	301
Totaal	736	-2.358	49	29	619	803	101	960	-1.474	-2.161
Transfer van middelen in buitenlandse gebieden (ontvangsten -), betalingen (+) en fouten en omissies	-292	+1.666	-565	-168	43	470	-157	-601	+155	-1.004
										+ 233

Bron: U.S. Department of Commerce.

**Economisch-Statistisch
Kwartaalbericht**

Research-uitgave van het
Nederlandsch Economisch Instituut

★
Uit de inhoud
der December-atlevering

De economische situatie in Nederland.
De ontwikkeling van het economisch
leven in Indonesië.

De conjunctuur in België.
De economische situatie in Groot-
Brittannië.

Internationale geld- en kapitaalmarkt.
De ontwikkeling van de scheepsbouw
op lange termijn.

De groei van het aantal personen-
auto's in Nederland; de intensiteit van
het gebruik.

★
Jaarabonnementen f 6.50;
voor abonné's „E.-S.B.” f 5.-

Telefoon 38040 — Rotterdam
Giro no. 8408

GROOTHANDEL

Algemeen Weekblad, gewijd aan de
belangen van binnen- en buitenlandse
groothandel, waarin opgenomen de
mededelingen van de Bedrijfsgroep
Groothandel

Abonnementsprijs f 15.- per jaar.
Buitenland f 17.- per jaar.
Giro 5858

Hoofdredacteur: W. G. N. de Keizer.
met geregelde medewerking van: Prof.
Dr. O. Bakker, Dr. J. Butler, J. M.
Fentener van Vlissingen, Mr. G. M.
Greup, Mr. G. A. Hungerink, Mr. G. E.
Kruseman, Jhr. Mr. E. van Lennep,
Mr. W. F. Lichtenauer, Drs. C. A. A.
van Lutervelt, E. J. Muller, Dr. H. J. W.
van der Poel, Jhr. Mr. H. A. Quarles
van Ufford, Mr. Luc. Schenderling,
Dr. Mr. J. A. M. van Staay.

Uitgave **H. A. M. Roelants**
SCHIEDAM — TELEFOON 69300

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE
v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek
HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van

Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

N.V. DE VEREENIGDE BLIKFABRIEKEN

gevestigd te AMSTERDAM.

UITGIFTE van

f 1.100.000.— certificaten van aandelen,

uitgegeven door de N.V. Administratiekantoor
voor aandelen N.V. De Vereenigde Blikfabrieken,

**in stukken van f 1000.— en f 100.—
nom. aan toonder,**

**ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1949
en volgende boekjaren.**

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde certificaten van aandelen, uitsluitend voor houders van aandelen en van certificaten van aandelen N.V. De Vereenigde Blikfabrieken, openstelt op:

VRIJDAG, 21 JANUARI 1949,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij haar kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE,

tot de koers van 125 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 13 Januari 1949. Prospectussen en inschrijvingsformulieren, alsmede afdrukken van de voorwaarden van administratie zijn verkrijgbaar bij de kantoren van inschrijving.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

AMSTERDAM, 13 Januari 1949.

Beschikbare krachten

Jong doctorandus in de economie

gespecialiseerd in de accountancy, met enige ervaring bij groot concern en op export-gebied, wenst een functie te vervullen op bedrijfs-economisch, organiserend of commercieel terrein, eventueel in het buitenland.

Br. No. E.S.B. 1348, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Jong gediplomeerd

statisticus

o.a. in bezit van Algemene Statistiek B, zoekt zelfstandige werkkring, eventueel buiten Nederland. Br. onder No. E.S.B. 1345, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Actief persoon, thans werkzaam als assistent-accountant, Staatspraktijkdipl., wenst van betrekking te veranderen en zag zich gaarne geplaatst als

hoofdboekhouder

op een middelgrote onderneming. In staat moderne bedrijfs-administraties in te richten. Br. onder No. E.S.B. 1344, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Grote Bankinstelling te Amsterdam vraagt enige (bij voorkeur jonge)

juristen

Zij, die beschikken over bankervaring, genieten de voorkeur.

Eigenhandig geschreven sollicitaties, vergezeld van recente foto, met opgave van leeftijd, opleiding, levensloop, etc., worden ingewacht onder letter R.O.Z., Nijgh & van Ditmar, Amsterdam-C.

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures“. Het aantal reacties, dat deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen 24 Jan. a.s. in ons bezit te zijn

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitsstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondenties betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).